

**Gulbenes novada pašvaldības līdzdalības
kapitālsabiedrībās izvērtējums un
kapitālsabiedrību darbības efektivitātes
izvērtējums**

Pašvaldību uzņēmums SIA “ZAAO”

© SIA CSE COE 2025. Visas tiesības aizsargātas.

Izvērtējumu sagatavojuši:

Dace Krupenko

Zigmunds Brūvers

Kontaktpersona:

Dace Krupenko

SIA "CSE COE"

Elizabetes iela 22-30, Rīga, LV-1050

Tālrunis: + 371 2 632 6959

E-pasts: dace.krupenko@csecoe.com

Tirdzniecības zīmes:

Visas tekstā izmantotās tirdzniecības zīmes pieder to īpašniekiem un ir izmantotas tikai kā atsauces.

Iekļautās tabulas

Tabula 1. SIA "ZAAO" īpašnieku struktūra.....	6
Tabula 2. Dalīto atkritumu savākšanas konteineru skaits.....	11
Tabula 3. Ekonomiski aktīvi uzņēmumi, kuru darbības veids ir saistīts ar atkritumu savākšanu.....	15
Tabula 4. Radītais poligonos nogādājamo atkritumu daudzums Gulbenes novada pašvaldībā, tonnas ...	15
Tabula 5. SIA "ZAAO" atkritumu dalītās vākšanas iespējas SIA "ZAAO" darbības reģionā 2023. gadā....	16
Tabula 6. Atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu tarifi dažādos novados Latvijā.....	17
Tabula 7. RAAC Daibe ievesto atkritumu apjoms.....	18
Tabula 8. AEC "Kaudzītes" ievesto atkritumu apjoms.....	18
Tabula 9. Atkritumu apsaimniekošanas reģionu, sadzīves atkritumu poligonu salīdzinājums Gulbenes novada tuvumā (dati uz 2021. gada 31. decembri).....	19
Tabula 10. SIA "ZAAO" apgrozījums un peļņa.....	22
Tabula 11. SIA "ZAAO" darbības rezultāti 2019.-2023. gadā.....	24
Tabula 12. SIA "ZAAO" ilgtermiņa aizņēmumi infrastruktūras attīstības finansēšanai.....	24
Tabula 13. SIA "ZAAO" naudas plūsmas kopsavilkums 2019.–2023. gadā, EUR.....	25
Tabula 14. SIA "ZAAO" īstenotie ES struktūrfondu projekti.....	26
Tabula 15. Riski un to būtiskums.....	29

Iekļautie attēli

Attēls 1. SIA "ZAAO" sniegto pakalpojumu veidi.....	7
Attēls 2. SPRK dati par SIA "ZAAO".....	8
Attēls 3. Atkritumu apsaimniekošanas reģioni un atkritumu poligoni Latvijā.....	18
Attēls 4. Nešķirotu sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifs ar DRN (pie DRN likmes 110 EUR/t), EUR/t poligonos.....	19

SATURS

1. Kapitālsabiedrības darbība	5
1.1. Dibināšana un darbības stratēģija	5
1.2. Pamatdarbības veids – atkritumu savākšana	7
1.3. Papildu pakalpojumi	9
1.4. Pakalpojumu saņēmēji un to ieguvumi	11
2. Tirgus raksturojums	15
2.1. Tirgus situācijas apraksts	15
2.2. Konkurences aspekti	21
3. Kapitālsabiedrības darbības finansējums	24
3.1. SIA “ZAAO” darbības finanšu analīze	24
3.2. Bilances un naudas plūsmas analīze	25
3.3. Investīcijas	25
4. Iespējamie riski pakalpojumu nodošanai privātajam sektoram	28
5. Kopsavilkums	30
5.1. Atbilstība VPIL un Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumam 30	
5.2. Turpmākais kapitālsabiedrības statuss	33

1. KAPITĀLSABIEDRĪBAS DARBĪBA

Galvenie secinājumi

- Gulbenes novada pašvaldības līdzdalības apmērs pašvaldību uzņēmumā SIA "ZAAO" ir **3,1312%**.
- Kapitālsabiedrība darbojas visos atkritumu apsaimniekošanas etapos: SIA "ZAAO" **galvenie darbības virzieni** – ir atkritumu savākšana, šķirošana, uzglabāšana, apstrāde, pārkraušana, pārvadāšana, apglabāšana.
- 2024. gada 19. jūlijā **pievienots atkritumu poligons**, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību „**Kaudzītes**” (SIA "ZAAO" reorganizēts 19.07.2024).
- SIA "ZAAO" nodrošina arī papildus pakalpojumus – veic sabiedrības izglītošanu, informēšanu un līdzdalību vides kvalitātes uzlabošanā.
- Pakalpojumu **saņēmēji** Gulbenes novadā: aprites ekonomikas centrs „Kaudzītes”, Litenes pagastā, Gulbenes novadā, klienti (no 2024. gada).
- Kapitālsabiedrībai **ir** līdzdalība citā kapitālsabiedrībā - SIA "ZAAO ENERĢIJA", kuras darbības mērķis ir sadzīves atkritumu poligona gāzes savākšana un izmantošana.
- Kapitālsabiedrības 2023. gadā apgrozījums bija **12 milj. EUR** un darbinieku skaits - 180 darbinieki.
- Pievienojot SIA "AP Kaudzītes" SIA "ZAAO", ir **nodrošināta visu 11 Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģiona pašvaldību pārstāvēniecība** Atkritumu apsaimniekošanas reģionālajā centrā SIA "ZAAO".
- SIA "ZAAO" pamatdarbība atbilst pašvaldības īstenojamajai funkcijai.
- Līdzdalība kapitālsabiedrībā nodrošina daudz efektīvāku sadarbību un pašvaldībai nepieciešamā pakalpojuma klāsta (jaunu pakalpojumu) pieejamību un fleksibilitāti.

1.1. Dibināšana un darbības stratēģija

SIA "ZAAO" kā SIA "Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas organizācija" tika dibināta 1998. gada novembrī. Organizācijas dibinātājas ir Cēsu, Limbažu, Valkas un Valmieras rajonu pašvaldības. 1999. gada martā tā tika pārveidota par bezpeļņas organizāciju SIA "Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas organizācija". 2002. gada 29. novembrī SIA "ZAAO" ieguva Bureau Veritas Quality International (BVQI) Integrētās vadības sistēmas kvalitātes un vides standartu sertifikātus. 2003.gada 4.aprīlī reģistrēta Komercreģistrā kā SIA "Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas organizācija" (SIA "ZAAO").

SIA "ZAAO" ir pirmā atkritumu apsaimniekošanas komercsabiedrība, kuras darbībā ir izveidota, ieviesta un tiek uzturēta Integrētā vadības sistēma, kas atbilst starptautiskajiem kvalitātes un vides pārvaldības standartiem LVS EN ISO 9001:2015 un LVS EN ISO 14001:2015.

SIA "ZAAO" komercdarbības veidi saskaņā ar NACE klasifikatoru ir **atkritumu savākšana** (izņemot bīstamos atkritumus) (NACE 38.11, versija 2.0)

SIA "ZAAO" darbības virzieni ietver gan **atkritumu savākšanu, gan šķirošanu, uzglabāšanu, apstrādi, pārkraušanu, pārvadāšanu, sagatavošanu apglabāšanai, apglabāšanu** un sabiedrības izglītošanu vides jautājumos. Savu apkalpoto pašvaldību teritorijā savākto atkritumu noglabāšanu SIA "ZAAO" veic paša apsaimniekotajā atkritumu apglabāšanas poligonā "Daibe" un no 2024. gada arī aprites ekonomikas centrā „Kaudzītes” (AEC "Kaudzītes"). AEC "Kaudzītes" iepriekš bija uzņēmuma SIA "AP Kaudzītes" apsaimniekošanā.

SIA "ZAAO" reģistrētais pamatkapitāls - 3 252 078,00 EUR, ko veido 3 657 858 (akcijas ar nominālvērtību 1,00 EUR. Apgrozījums 2022. gadā sasniedza 11,1 milj. EUR un vidējais darbinieku skaits - 176 darbinieki, savukārt 2023. gadā apgrozījums palielinājās līdz 12,1 milj. EUR un darbinieku skaits bija pieaudzis līdz 180 darbiniekiem. Savukārt 2024. gadā operatīvais 9 mēnešu pārskats liecina, ka uz 30.09.2024. apgrozījums ir sasniedzis jau 11,4 milj. EUR.

Latvijā ir noteikti pieci atkritumu apsaimniekošanas reģioni – Dienvidkurzemes, Latgales, Viduslatvijas, Ziemeļkurzemes un Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģioni.¹ Ar Pašvaldības domes 2023. gada

¹ <https://likumi.lv/ta/id/342688-noteikumi-par-atkritumu-apsaimniekosanas-regioniem>

30. novembra lēmumu Nr. GND/2023/1170 "Par atkritumu apsaimniekošanas reģionālā plāna apstiprināšanu un atkritumu apsaimniekošanas reģionālā centra izveidošanu" (turpmāk – Lēmums) tika nolemts apstiprināt Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionālo plānu 2023.-2027. gadam, kurā citastarp noteikts, ka Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā tiek izveidots viens atkritumu apsaimniekošanas reģionālais centrs. Tāpat saskaņā ar Lēmumu nolemts izveidot Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionālo centru – SIA „Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas organizācija” (SIA „ZAAO”).

Pašvaldību uzņēmums SIA „ZAAO” piedāvā kvalitatīvus un vides prasībām atbilstošus atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus privātpersonām un juridiskām personām visās Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģiona pašvaldībās (saskaņā ar 2023. gada 28. decembrī apstiprinātu "Vidzemes reģionālais atkritumu apsaimniekošanas plānu 2023.–2027. gadam"²).

Atbilstoši Pašvaldību likuma 4. panta 1.punktā definēto, pašvaldībai ir pienākums organizēt *iedzīvotājiem ūdenssaimniecības, siltumapgādes un sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds.*

SIA "ZAAO" vispārējais stratēģiskais mērķis - **sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmas uzturēšana un attīstība tādā veidā, kas nodrošina normatīvo aktu prasību, tajā skaitā Eiropas Savienības noteikto mērķu attiecībā uz atkritumu apsaimniekošanas sistēmas darbības efektivitāti, ievērošanu.**

2024. gada 19. jūlijā noslēdzās SIA "AP Kaudzītes" reorganizācija, pievienojot to SIA "ZAAO". SIA "ZAAO" reģionā ir viens apsaimniekotājs ar diviem AEC – "Daibe" un "Kaudzītes". Pēc reorganizācijas SIA "ZAAO" ir publiski privāta kapitālsabiedrība, kas pieder 11 pašvaldībām – Valkas novada pašvaldībai (2,27 %), Limbažu novada pašvaldībai (6,55 %), Siguldas novada pašvaldībai (0,21 %), Saulkrastu novada pašvaldībai (0,04 %), Smiltenes novada pašvaldībai (3,18 %), Balvu novada pašvaldībai (2,98 %), Cēsu novada pašvaldībai (23,75 %), Valmieras novada pašvaldībai (52,88%), Madonas novada pašvaldībai (1,88 %), Alūksnes novada pašvaldībai (3,13 %) un no 2024. gada 15. jūlija Gulbenes novada pašvaldības līdzdalības apmērs: 3,1312%.

SIA "ZAAO" bija vienīgā kapitāldaļu turētāja SIA „ZAAO ENERĢIJA”, kuras darbības mērķis ir sadzīves atkritumu poligona gāzes savākšana un izmantošana. 2023. gadā tika īstenota SIA "ZAAO" reorganizācija, kuras ietvaros meitas uzņēmums SIA "ZAAO ENERĢIJA" tika pievienots SIA "ZAAO", tādējādi nodrošinot pilnu ciklu poligona gāzes apsaimniekošanas procesam – savākšanai, pārstrādei un elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanai.

Tabula 1. SIA "ZAAO" īpašnieku struktūra

Nosaukums	Dalībniekam piederošo daļu skaita proporcija	Dalībniekam piederošo daļu skaits
Alūksnes novada pašvaldība	3,13%	114 535
Balvu novada pašvaldība	2,98%	109 131
Cēsu novada pašvaldība	23,75%	868 831
Gulbenes novada pašvaldība	3,13%	114 535
Madonas novada pašvaldība	1,88%	68 715
Saulkrastu novada pašvaldība	0,04%	1 422
Limbažu novada pašvaldība	6,55%	239 473
Siguldas novada pašvaldība	0,21%	7 726
Smiltenes novada pašvaldība	3,17%	116 149
Valkas novada pašvaldība	2,27%	83 041
Valmieras novada pašvaldība	52,88%	1 934 300

Datu avots: Lursoft³, 15.07.2024.

Kapitālsabiedrības vīzija – Būt inovatīvam un nozares vadošajam uzņēmumam, kas sniedz kvalitatīvus pakalpojumus līdzatbildīgam klientam vides ilgtspējas saglabāšanā.

Ir pamats uzskatīt, ka SIA "ZAAO" pamatdarbība atbilst pašvaldības īstenojamajai funkcijai.

² https://zaao.lv/wp-content/uploads/2024/01/vidzemes_RAAP_ar-lemumiem_2023.pdf

³ <https://company.lursoft.lv/zaao/44103015509>

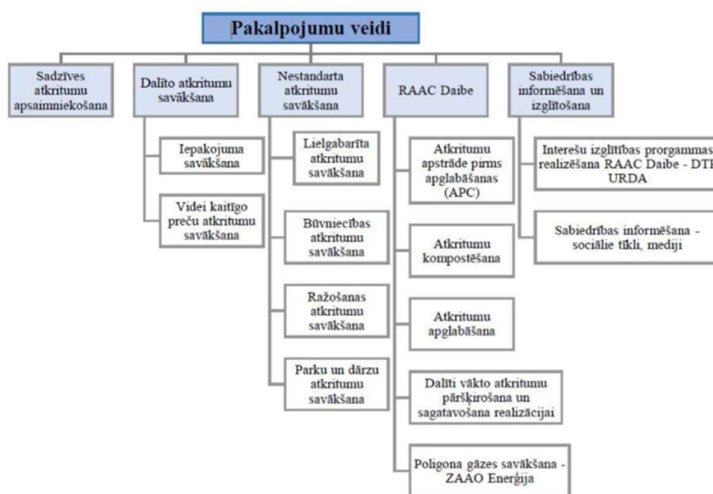
1.2. Pamatdarbības veids – atkritumu savākšana

SIA “ZAAO” pamatdarbības veids ir atkritumu savākšana (izņemot bīstamos atkritumus) (38.11, versija 2.0). Papildu darbības veidi (pēc NACE kodiem), kas reģistrēti VID, saistībā ar SIA “ZAAO” darbību ir sekojoši:

- 3812 Bīstamo atkritumu savākšana;
- 3821 Atkritumu apstrāde un izvietošana (izņemot bīstamos atkritumus);
- 3832 Šķīrotu materiālu pārstrāde;
- 3831 Nolietotu iekārtu, ierīču un mašīnu izjaukšana;
- 3511 Elektroenerģijas ražošana;
- 3514 Elektroenerģijas tirdzniecība;
- 3521 Gāzes ražošana.

Kapitālsabiedrības sniegtie pakalpojumi attēloti attēlā Nr.1.

Attēls 1. SIA “ZAAO” sniegtu pakalpojumu veidi⁴

Datu avots: ZAAO izvērtējums

Atkritumu apsaimniekošanas kārtību Latvijā nosaka Atkritumu apsaimniekošanas likums.⁵ Šī likuma 12. panta pirmā daļa nosaka, ka atkritumu apsaimniekotājs pirms attiecīgo darbību veikšanas saņem Valsts vides dienesta atļauju atkritumu: 1) savākšanai; 2) pārvadāšanai; 3) pārkraušanai; 4) šķīrošanai; 5) uzglabāšanai; 6) slēgtas vai rekultivētas atkritumu izgāztuves atrakšanai un atkritumu pāršķirošanai.

Savukārt atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas likuma 1. panta 18. punktam atkritumu sagatavošana apglabāšanai ir reģenerējama vai kompostējama atkritumu, kā arī sadzīvē radušos bīstamo atkritumu atdalīšana pirms to apglabāšanas atkritumu poligonā. Saskaņā ar Atkritumu apsaimniekošanas likuma 22. panta trešo daļu sadzīves atkritumu poligona īpašnieks vai apsaimniekotājs nodrošina, ka attiecīgajā poligonā sadzīves vai ražošanas atkritumi tiek sagatavoti apglabāšanai, vai arī to, ka poligonā pieņem apglabāšanai sagatavotus atkritumus, ja attiecīgajā poligonā netiek veikta sadzīves atkritumu sagatavošana apglabāšanai.

Valsts vides dienests ir izsniedzis **2 (divas) A atļaujas piesārņojošo darbību veikšanai:**

AEC “Kaudzītes” un “Daibe” paredzētās **piesārņojošās darbības veids** atbilstoši likuma “Par piesārņojumu”⁶ 1.pielikumam ir:

- ✓ **atkritumu poligoni** saskaņā ar Atkritumu apsaimniekošanas likumu, kuri var uzņemt vairāk nekā 10 tonnas atkritumu dienā vai kuru kopējā ietilpība pārsniedz 25 000 tonnas, izņemot inerto atkritumu poligonus (5.4.punkts) - AEC “Kaudzītes” un AEC “Daibe”.

⁴ Pirms AEC “Kaudzītes” pievienošanas

⁵ <https://likumi.lv/doc.php?id=221378>

⁶ <https://likumi.lv/ta/id/6075-par-piesarnojumu>

Paredzētās **piesārņojošās darbības veids** atbilstoši 30.11.2010. MK noteikumu Nr.1082 "Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošās darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai"⁷ 1.pielikumam:

- ✓ **iekārtas nebīstamu atkritumu reģenerācijai** ar jaudu līdz 75 tonnām dienā, kurās tiek veikta bioloģiskā attīrīšana (5.5.1.punkts) - AEC "Kaudzītes" un AEC "Daibe";
- ✓ apglabāšanas, uzglabāšanas vai kompostēšanas vietas tādām **notekūdeņu dūņām**, kas saskaņā ar normatīvajiem aktiem nav pielīdzināmas bīstamajiem atkritumiem (5.8.punkts);
- ✓ **iekārtas nebīstamu atkritumu šķirošanai, uzglabāšanai vai reģenerācijai** (izņemot to radīšanas vietās), kurās vienlaikus var atrasties 30 un vairāk tonnu atkritumu dienā (5.10.punkts) - AEC "Kaudzītes" un AEC "Daibe";
- ✓ **iekārtas īslaicīgai** (ne ilgāk par gadu) **bīstamo atkritumu vienlaicīgai uzglabāšanai** ar kopējo ietilpību līdz 50 tonnām (piemēram, pārkraušanas stacijas un konteineru noliktavas), izņemot atkritumu uzglabāšanu to radīšanas vietās (5.13.punkts) - AEC "Kaudzītes" un AEC "Daibe";
- ✓ **notekūdeņu attīrīšanas darbības** (iekārtas) ar jaudu 20 un vairāk kubikmetru diennaktī, kuras attīrītos notekūdeņus novada vidē (8.9.punkts) - AEC "Kaudzītes" un AEC "Daibe".
- ✓ **degvielas uzpildes stacijas** ar degvielas daudzumu (lielākais kopējais degvielas daudzums, kas pārsūknēts pēdējo triju gadu laikā) 2000 un vairāk kubikmetru gadā (B kategorija, 1.4.) - AEC "Kaudzītes" un AEC "Daibe";
- ✓ **sadedzināšanas iekārtas**, kuru nominālā siltuma jauda ir vienāda ar vai lielāka par 0.2 un mazāka par 5 megavatiem un kuras kā kurināmo izmanto biomasu, kūdru vai gāzveida kurināmo - AEC "Daibe";
- ✓ visu kategoriju (L, M, N, O) mehānisko sauszemes transportlīdzekļu, mobilās lauksaimniecības tehnikas un satiksmē neizmantojamu pārvietojamu mehānismu un citu pārvietojamu agregātu **remonta un apkopes darbnīcas** (tai skaitā iekārtas, kurās veic automazgāšanu vai transportlīdzekļu salonu ķīmisko tīrīšanu) - AEC "Daibe";
- ✓ **notekūdeņu attīrīšanas iekārtas** ar jaudu no 5 līdz 20 kubikmetriem diennaktī, ja notekūdeņus novada vidē - AEC "Daibe";
- ✓ **iekārtas nebīstamu atkritumu reģenerācijai** ar jaudu līdz 75 tonnām dienā, kurās tiek veikta nebīstamu atkritumu reģenerācija vai to sagatavošana reģenerācijai, kas nav sadedzināšana vai līdzsadedzināšana (B kategorija, 5.5.5.) - AEC "Daibe".

Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas nozarē saskaņā ar MK noteikumiem Nr.1227 "Noteikumi par regulējamiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem"⁸ **SPRK regulē sadzīves atkritumu apglabāšanu atkritumu poligonos**. Latvijā ir 5 sabiedriskie pakalpojumu sniedzēji, kas sniedz sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojumus. Sadzīves atkritumu apglabāšanu atkritumu poligonos pakalpojumu sniedzēji tiek reģistrēti sadzīves atkritumu apglabāšanu atkritumu poligonos pakalpojumu sniedzēju reģistrā.

Attēlā zemāk SPRK reģistrētā informācija par APK.

Attēls 2. SPRK dati par SIA "ZAAO"

Nešķirotu sadzīves atkritumu apstrādes pakalpojuma sniedzēju reģistrs

Reģistrācijas Nr.	Komersanta nosaukums	Komersanta reģistrācijas numurs	Atkritumu apsaimniekošanas reģions (AAR*), kur komersants veic pašvaldību deleģētos pārvaldes uzdevumus	AAR zona** - administratīvās teritorijas, kurās savāktos NSA pieņem apstrādei vai apglabāšanai	Vai komersants sniedz no nešķirotiem sadzīves atkritumiem atšķirotu un apglabājamo atkritumu apglabāšanas pakalpojumu	Nešķirotu sadzīves atkritumu un apglabāšanai sagatavotu sadzīves atkritumu pieņemšanas vietas un vietas, kur notiek atkritumu apstrādes darbības vai atkritumu apglabāšana, nosaukums un adrese	Atkritumu apsaimniekošanas reģionālais centrs, kuram komersants nodod no nešķirotiem sadzīves atkritumiem atšķirotus un apglabājamus atkritumus, ja pats nenodrošina atkritumu apglabāšanas tehnoloģisko procesu	Reģistrācijas datums
A03	SIA "ZAAO"	44103015509	Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģions	Alūksnes, Balvu un Gulbenes novads	Nē	Aprites ekonomikas centrs "Kaudzītes", „Kaudzītes”, Litenes pagasts, Gulbenes novads	n/a	30.07.2024.
A03	SIA "ZAAO"	44103015509	Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģions	Cēsu, Limbažu, Saulkrastu, Smiltenes, Valmieras un Valkas novads	Nē	Aprites ekonomikas centrs "Daibe", "Stūri", Stalbes pagasts, Cēsu novads	n/a	30.07.2024.

Datu avots: SPRK

⁷ <https://likumi.lv/ta/id/222147-kartiba-kada-piesakamas-a-b-un-c-kategorijas-piesarņojosas-darbibas-un-izsniedzamas-atlaujas-a-un-b-kategorijas-piesarņojoso-da...>

⁸ <https://likumi.lv/doc.php?id=199830>

SIA "ZAAO" veic atkritumu apsaimniekošanas darbības Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā, apsaimniekojot AEC "Daibe" un "Kaudzītes", kas no 30.07.2024.(abas reģistrētas nešķirotu sadzīves atkritumu apstrādes pakalpojuma sniedzēju reģistrā).⁹

Atbilstoši likumdošanā noteiktajam, katrā reģionā radītos un savāktos atkritumus ir atļauts apglabāt tikai konkrētā reģiona teritorijā esošajā poligonā. Atbilstoši Ministru kabineta 13.06.2023. noteikumu Nr. 301 "Noteikumi par atkritumu apsaimniekošanas reģioniem" 1. pielikumam Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģions ietver 9 novadus – Alūksnes, Balvu, Cēsu, Gulbenes, Limbažu, Saulkrastu, Smiltenes, Valkas un Valmieras.

Visi AEC "Kaudzītes", Litenes pagastā, Gulbenes novadā apsaimniekošanai nepieciešamie ražošanas līdzekļi un infrastruktūras elementi iedar SIA "ZAAO", tomēr zeme, uz kuras atrodas poligons, kā arī piebraucamie ceļi pieder Gulbenes novada pašvaldībai.

SIA "ZAAO" ir saņemas 19 B atļaujas piesārņojošo darbību veikšanai¹⁰:

- 1) iekārtas nebīstamu atkritumu šķirošanai, uzglabāšanai vai reģenerācijai (izņemot to radīšanas vietās), kurās vienlaikus var atrasties 30 un vairāk tonnu atkritumu dienā (B kategorija, 5.10.);
- 2) iekārtas īslaicīgai (ne ilgāk par gadu) bīstamo atkritumu vienlaicīgai uzglabāšanai ar kopējo ietilpību līdz 50 tonnām (piemēram, pārkraušanas stacijas un konteineru noliktavas), izņemot atkritumu uzglabāšanu to radīšanas vietās (B kategorija, 5.13.);
- 3) iekārtas elektrisko un elektronisko atkritumu reģenerācijai un uzglabāšanai, izņemot apstrādi smalcinātājos (B kategorija, 5.16.);

un **Atkritumu apsaimniekošanas atļauja Nr.AP23AA0037** atkritumu savākšanai un pārvadāšanai. Atļauja derīga līdz 2033. gada 27. aprīlim.

Lielgabarīta atkritumu un būvgružu savākšanai un transportēšanai SIA "ZAAO" apkalpotajās teritorijās ir piesaistījusi privāto komersantu SIA "Roka Rolla", kas izraudzīts iepirkuma procedūras rezultātā, nododot privātajam tirgus dalībniekam minētās pakalpojuma sniegšanas tiesības.

Atkritumu apsaimniekošanas likuma 39. panta otrā daļa nosaka, ka atkritumu apsaimniekotājs, kuru atbilstoši šā likuma 18. pantam izvēlējusies pašvaldība, nodrošina sadzīves atkritumu savākšanu, pārvadāšanu, pārkraušanu, [..], dalītās atkritumu vākšanas, šķirošanas un pārkraušanas infrastruktūras objektu uzturēšanu par vienādu maksu visiem sadzīves atkritumu radītājiem attiecīgajā šo atkritumu apsaimniekošanas zonā atbilstoši šajā likumā noteiktajā kārtībā noslēgtajam līgumam ar pašvaldību.

1.3. Papildu pakalpojumi

SIA "ZAAO" vides pārvaldības politika nosaka, ka **vides izglītības nodrošināšana** SIA "ZAAO" darbības reģionā ir atzīta kā stratēģisks SIA "ZAAO" darbības virziens. SIA "ZAAO" ar dažādām aktivitātēm un kampaņām veic sabiedrības izglītošanu, informēšanu un līdzdalību vides kvalitātes uzlabošanā.

Lai nodrošinātu mūsdienīgu, videi draudzīgu atkritumu apsaimniekošanu un piesārņojuma samazināšanu apkārtējā vidē, SIA "ZAAO" piedāvā gan vispārēju, gan specifisku izglītojošu informāciju par vides jautājumiem. Vides izglītības aktivitātes un interešu izglītības mācību programmas tiek realizētas dabas tehnoloģiju parkā "URDA", kas atrodas blakus Reģionālajam atkritumu apsaimniekošanas centram "Daibe" ("RAAC "Daibe").

Dabas un tehnoloģiju parkā "URDA" (DTP "URDA") interešu izglītības mācību programmas paredzētas – pirmsskolas skolēniem, skolēniem un pieaugušajiem. 2023. gadā organizētas 328 nodarbības ar kopējo dalībnieku skaitu 8831 dalībnieks. Ik gadu ~1600 (klātienēs un neklātienēs (tiešsaistes nodarbības)) personas tiek apmācītas dažādos publiskos pasākumos. Uzsākts darbs pie Reģionālās aprites ekonomikas izglītības un kompetences centra "Daibe" izveides.

Atbilstoši SIA "ZAAO" sniegtajai informācijai, DTP "URDA" pieejamas vairākas mācību tēmas, ņemot vērā kompetenču pieejas principus un pielāgojot saturu klašu grupām un Skola2030 mācību jomām. Mācību programmas "Skudras Urda gudrā māja" un "pirmsskola aprītē = aprīte pirmsskolā" pirmsskolēniem,

⁹

<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjojOTE4NjlmOTUtOTVtks00NWQwLWE5YWUyYjFIMjdhMzdjNWZjIiwidCI6IjU0MGNHOTAtNS05MTI1TU1YjVIMGRlODUwNSIsImMiOiJh9>

¹⁰ <https://registri.vvd.gov.lv/izsniegtas-atlajas-un-licences/a-un-b-atlajas/>

mācību programmas "Domāt, meklēt, atklāt Urdā" (1-12. klasei), kā arī pasākumi pieaugušajiem "Vide – šodien un rīt", "Šķirošanas ABC", u.c..

SIA "ZAAO" darbības reģiona* izglītības iestādēm nodarbības ir bez maksas, pārējām izglītības iestādēm nodarbības ir par maksu. Sabiedrības informēšanas un izglītošanas aktivitātes tiek finansētas gan no RAAC "Daibe" darbības ieņēmumiem, gan no atkritumu savākšanas pakalpojumu ieņēmumiem.

Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā 2021.-2028. gadam¹¹ ir norādīts: "Pašvaldība veic sabiedrības informēšanas un izglītošanas pasākumus un šai jautājumā sadarbojas ar atkritumu apsaimniekotāju, vai arī deleģē šo uzdevumu veikt atkritumu apsaimniekotājam. Pašvaldība, slēdzot līgumu par sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma sniegšanu tās administratīvajā teritorijā iekļauj arī nosacījumu atkritumu apsaimniekotājam sniegt informāciju par sabiedrības informēšanas pasākumiem par atkritumu apsaimniekošanu, kā arī informācijas sniegšanas biežumu un komunikācijas veidu." Savukārt Atkritumu apsaimniekošanas likuma 8. panta pirmās daļas 9. punkts nosaka, ka pašvaldība patstāvīgi vai sadarbībā ar šā likuma 18. panta noteiktajā kārtībā izraudzīto atkritumu apsaimniekotāju vai atkritumu poligona apsaimniekotāju veicina iedzīvotāju aktīvu iesaisti atkritumu šķirošanā, rīkojot izglītošanas pasākumus un atkritumu šķirošanu veicinošas kampaņas, kā arī atbalstot iedzīvotāju iniciatīvas.

Elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošana (poligona gāzes apsaimniekošana)

Lai izpildītu poligonam noteiktās prasības par atkritumu pūšanas rezultātā radītās gāzes savākšanu, poligonā Daibe pirmajā un otrajā atkritumu noglabāšanas krātuvē ir izveidota gāzes savākšanas sistēma-gāzes regulēšanas stacija un sūkņu stacija. Savāktā gāze tiek izmantota elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanai (poligona sadzīves, ražošanas ēku apsildei). Poligona gāzes apsaimniekošanu līdz 2023. gada 23. oktobrim veica SIA "ZAAO" meitas uzņēmums SIA "ZAAO Enerģija". No 2023. gada 23. oktobra pievienots SIA "ZAAO".

Latvijas Republikas Ministru kabineta 27.12.2011. noteikumi Nr.1032 "Atkritumu poligonu noteikumi"¹² 28.punkts nosaka, ka:

- poligona gāzu savākšanas sistēmu projektē visiem sadzīves atkritumu poligoniem, kuros pieņem bioloģiski noārdāmus atkritumus. Savākto gāzi apstrādā un izmanto enerģijas iegūšanai. Ja savākto gāzi nevar izmantot enerģijas iegūšanai, to sadedzina;
- projektējot un būvējot atkritumu poligonu, projektā paredz atkritumu gāzes savākšanas un novadīšanas sistēmu. Poligona gāzes savāc, apstrādā un izmanto tā, lai neradītu draudus cilvēka veselībai vai videi;
- poligona gāzes sastāvā lielāko īpatsvaru ieņem metāns (CH₄) un oglekļa dioksīds (CO₂). Metāna radītais siltumnīcas efekta potenciāls ir 28 reizes lielāks par oglekļa dioksīdu. Savāktais un lietderīgi izmantotais poligona gāzes apjoms tiek ieskaitīts kopējā SEG emisiju samazinājumā Latvijas valstij (LVĢMA), atskaitoties starptautiskām organizācijām.

Iegūtā siltumenerģija tiek pilnība izmantota poligona sadzīves, ražošanas ēku apsildei, proti, pašpatēriņam.

Savukārt no iegūtas elektroenerģijas 10% tiek izmantoti pašpatēriņam, piemēram, darba telpu apkurei, energobloka darbības nodrošināšanai u.tml., kamēr 90% saražotās elektroenerģijas tiek pārdota SIA "Elektroenerģijas publiskais tirgotājs".

Ieņēmumi no elektroenerģijas tirdzniecības 2023. gadā veidoja 0,35% no kopējiem ieņēmumiem jeb 42 840 EUR.

Attiecībā uz elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanu, kas saistīta ar pašpatēriņu (segmentiem, kuriem nav peļņas gūšanas rakstura) palīdz samazināt SIA "ZAAO" izmaksas, kas saistītas ar tās pamatdarbības veikšanu un pozitīvi ietekmē sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojuma tarifa apmēru iedzīvotājiem.

Elektroenerģijas realizēšanai obligātā iepirkuma ietvaros konkurence klasiskajā izpratnē nepastāv, jo elektroenerģijas realizācijas tarifi nosakāmi saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem.

Papildus AEC "Kaudzītes" darbības nodrošināšanai tiek **iznomāti konteineri** (4-22 m³) lielzīmēra sadzīves atkritumu vai būvgružu savākšanai un ievēšanai poligonā to tālākai apstrādei, kā arī sniedz **transporta pakalpojumus** ar specializētu autotransportu šo konteineru savākšanai un pārvadāšanai uz galamērķi (poligonu). Konteineru noma un attiecīgie transporta pakalpojumi ir daļa no būvniecības un liela

¹¹ [Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.-2028. gadam](#), 27.lpp

¹² Kuros ir ietvertas tiesību normas, kas izriet no Padomes 1999. gada 26. aprīļa Direktīvas 1999/31/EK par atkritumu poligoniem un Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 3. maija Direktīvas 2018/850/ES

izmēra atkritumu savākšanas pakalpojuma (sadzīves atkritumu, dalīti vāktu atkritumu, kā arī liela izmēra, būvniecības un ražošanas atkritumu apsaimniekošana).¹³

1.4. Pakalpojumu saņēmēji un to ieguvumi

Atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus SIA "ZAAO" nodrošina gan privātpersonām, gan juridiskām personām visās Ziemeļvidzemes reģiona pašvaldībās.

Privātpersonām tiek piedāvāti sekojoši pakalpojumi:

- sadzīves atkritumu savākšana;
- atkritumu maisi 240 l konteineriem;
- konteineru mazgāšana;
- būvniecības, liela izmēra un zaļie atkritumi;
- lieltgabarieta atkritumu savākšana;
- šķirotu atkritumu savākšana;
- EKO punkti;
- EKO laukumi;
- individuāli dalīti vāktu atkritumu apsaimniekošana;
- elektrisko un elektronisko, sadzīvē radušos bīstamo, videi kaitīgo preču atkritumu savākšana;
- atkritumu noglabāšana poligonā Daibe.

Savukārt juridiskām personām tiek piedāvāti sekojoši pakalpojumi:

- sadzīves atkritumu savākšana;
- atkritumu maisi 240 l konteineriem;
- sabiedrisko pasākumu apkalpošana;
- konteineru mazgāšana;
- pazemes atkritumu konteineri;
- būvniecības, liela izmēra un zaļie atkritumi;
- ražošanas atkritumi;
- bio atkritumu savākšana;
- atkritumu noglabāšana poligonā Daibe un Kaudzītes;
- elektrisko un elektronisko, sadzīvē radušos bīstamo, videi kaitīgo preču atkritumu savākšana;
- lauksaimniekiem - atkritumu nodošana atbilstoši likumdošanai un to pārstrāde vai noglabāšana videi draudzīgā veidā;
- šķirotu atkritumu savākšana;
- EKO kaste;
- EKO laukumi.

Būtiskākais ieguvums patērētājiem ir stratēģiska pakalpojuma **nepārtrauktība**. SIA "ZAAO" konteineru izvietojums nodrošina sniegto pakalpojumu pieejamību pašvaldību iedzīvotājiem. EKO laukumos var bez maksas nodot izlietoto iepakojumu, logu stiklu, nolietotas riepas, nolietotu sadzīves elektroniku, sadzīves bīstamos atkritumus, kā arī par maksu liela izmēra atkritumus un būvniecības atkritumus, kā arī atsevišķās vietās ir izveidoti pazemes atkritumu savākšanas laukumi.

Attiecībā uz dalītās vākšanas punktu un laukumu pieejamību iedzīvotājiem secināms, ka privātmāju iedzīvotājiem piedāvātais dalīto atkritumu savākšanas pakalpojums ir veicinājis atkritumu šķirošanu ikdienā, un gada laikā (salīdzinot pret 2022. gadu) pakalpojuma lietotāju skaits ir palielinājies par vairāk nekā 10%.

Tabula 2. Dalīto atkritumu savākšanas konteineru skaits

Novads	Klientu skaits 2023. gadā	Iepakojumu konteineru skaits	Stikla konteineru skaits
Limbažu novads	384	376	304
Cēsu novads	814	796	654

¹³ <https://zaao.lv/wp-content/uploads/2025/01/ZAAO-Buvniecibas-atkritumi-27.12.2024-1.pdf>

Valmieras novads	1790	1741	1400
Smiltenes novads	478	462	380
Valkas novads	163	158	135
Saulkrastu novads	660	651	531
Balvu novads	128	114	87
KOPĀ	4417	4298	3491

Datu avots: SIA "ZAAO"

Līdz ar atkritumu šķirošanas modernizācijas aktivitātēm, kuras plānots turpināt attīstīt, un atkritumu pārstrādi, atkritumu krātuvē nonāks mazāks atkritumu apjoms.

Papildus SIA "ZAAO" sniedz konsultācijas sava darbības reģiona pašvaldībām:

- atbalstu normatīvo dokumentu izstrādē (Saistošo noteikumu projektu izstrāde);
- atbalstu līgumu kontroles veikšanā (Saistošo noteikumu kontrole);
- konsultācijas un seminārus pašvaldību darbiniekiem un namu apsaimniekotājiem par pakalpojumu veidiem un labākajiem risinājumiem atkritumu apsaimniekošanā;
- organizē Tehniskās dienas atkritumu apsaimniekošanas centrā „Daibe” ar praktiskām demonstrācijām.

Atbilstoši SIA "ZAAO" izstrādātajai un 2022. gada 8. decembrī dalībnieku sapulcē apstiprinātajai SIA "ZAAO" vidēja termiņa darbības stratēģijai 2023.-2025. gadam noteikti vairāki sasniedzamie nefinanšu mērķi, kas vistiešākajā veidā ietekmēs pakalpojumu saņēmējus, piemēram, atkritumu apglabāšanas ietekmes uz cilvēku veselību un visiem vides faktoriem mazināšana, SIA "ZAAO" dalība pašvaldību organizētās sociālās iekļaušanās veicināšanā, nepārtraukta un pastāvīga vides izglītības programmu īstenošana, u.c.

Vienlaikus kā pozitīvs aspekts ir jāmin iespēja pašvaldību vadītājiem kā kapitāldaļu turētājiem piedalīties SIA "ZAAO" dalībnieku sapulcēs, piedaloties kopēju lēmumu pieņemšanā par pakalpojumiem konkrētās pašvaldību teritorijās.

Tomēr jāņem vērā fakts, ka līdz šim brīdim **Gulbenes novada pašvaldība nav veikusi atsevišķus finanšu ieguldījumus SIA "ZAAO"**, vienlaikus dalība SIA "ZAAO" ļauj Gulbenes novada pašvaldībai bez papildus ievērojamu finanšu līdzekļu ieguldīšanas nodrošināt pašvaldības noteikto funkciju īstenošanu nākotnē.

SIA "ZAAO" nodrošina tehnisko vienību (traktortehnikas, atkritumvedēju u.c. transportlīdzekļu) uzturēšanu, apkopi, remontu par saviem līdzekļiem, nepiesaistot pašvaldību dotāciju.

Vienlaikus analizējot komersantu interesi atklātā konkursa "Atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma nodrošināšana Gulbenes novada teritorijā" (iepirkuma identifikācijas Nr. GNP 2019/19), interesi 2019. gadā izrādījuši tikai divi pretendenti – SIA "Clean R" un SIA "Pilsētvides serviss".¹⁴

Nevalstisko organizāciju viedoklis

Biedrība "**Latvijas atkritumu saimniecības uzņēmumu asociācija**" (LASUA) 15.10.2024. vēstulē Nr.37/11-24 sniedza viedokli:

Atkritumu apsaimniekošanas likums nosaka pašvaldībām virkni pienākumu atkritumu apsaimniekošanas jomā, tostarp sagaidāma pašvaldību papildu iesaiste jautājumos, kas saistīti ar reģionālā atkritumu apsaimniekošanas centra darbības organizēšanu. Tāpat jāņem vērā, ka atbilstoši Lēmumam Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionālajam centram (ZAAO) deleģēti šādi Atkritumu apsaimniekošanas likuma 10.¹ panta otrajā daļā minētie pārvaldes uzdevumi:

- 1) *nodrošināt Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionālo plāna 2023.-2027. gadam ieviešanu, ņemot vērā Atkritumu apsaimniekošanas likumā noteikto pašvaldību kompetenci atkritumu apsaimniekošanas jomā;*

¹⁴ Gulbenes novada teritorijā, pamatojoties uz atklāta konkursa „Atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma nodrošināšana Gulbenes novada teritorijā”, id. Nr. GNP2019/19 rezultātiem, no 2019. gada 1. jūlija nešķiroto sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Gulbenes novadā veic SIA "Pilsētvides serviss". 2024. gada 2. februārī Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs pieņēma lēmumu par reorganizāciju un konkrēti, komercreģistrā tika ierakstīta informācija par reorganizāciju – apvienošanu, pievienojot komercsabiedrībai SIA "Lautus Vide", vienotais reģistrācijas Nr. 44103141663, komercsabiedrību SIA "Pilsētvides serviss", vienotais reģistrācijas Nr. 40003244831.

- 2) patstāvīgi vai sadarbībā ar Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģiona pašvaldībām un pašvaldību attiecīgi izraudzīto atkritumu apsaimniekotāju veicināt iedzīvotāju aktīvu iesaisti atkritumu šķirošanā, to rašanās novēršanā un samazināšanā, rīkojot izglītošanas pasākumus un atkritumu šķirošanu, to rašanās novēršanu un samazināšanu veicinošas kampaņas, kā arī atbalstot iedzīvotāju iniciatīvas;
- 3) apkopot un pēc pieprasījuma sniegt valsts un pašvaldību institūcijām informāciju par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā un katrā Vidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionālajā centrā ietilpstošajā pašvaldībā, lai izvērtētu atkritumu pārstrādes un atkritumu apglabāšanas samazināšanas mērķu izpildi;

Lai gan tikai Pašvaldība var izvērtēt tās dalības ZAAO ieguvumus, iespējams, Pašvaldībai noteiktos pienākumus atkritumu apsaimniekošanas jomā un iesaisti reģionālā atkritumu apsaimniekošanas centra darbībā efektīvāk ir realizēt, īstenojot dalībniekiem paredzētās pilnvaras. Ja Pašvaldība ir izvērtējusi līdzdalības ZAAO pamatotību un nepieciešamību, kā arī līdzdalības saglabāšana atbilst normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, pēc LASUA ieskata, Pašvaldības līdzdalības saglabāšana ZAAO ir vērtējama kā pamatota.

Vienlaikus LASUA ņem vērā to, ka atkritumu savākšanas pakalpojumu Pašvaldībā nodrošina operators, kas izvēlēts iepirkuma procedūras ietvaros. LASUA norāda, ka atzinīgi vērtējama privāto tirgus dalībnieku iesaistīšana atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma sniegšanā un nebūtu pamata šo praksi mainīt neesot objektīvam pamatojumam.

Vispārīgu viedokli par pašvaldības līdzdalību kapitālsabiedrībās sniedza biedrība “**Latvijas Pašvaldību savienība**”, 06.04.2022. vēstulē Nr.202204/SAN4773/NOS68 tostarp norādot, ka:

- tā kā pašvaldību kapitālsabiedrības ir izveidotas, ievērojot Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. pantā noteiktos mērķus, kā arī lai realizētu pašvaldības autonomās funkcijas, pilnīgu pašvaldības līdzdalības saglabāšanu vai nesaglabāšanu, var veikt tikai un vienīgi pati pašvaldība, **vadoties no tās teritorijā dzīvojošo iedzīvotāju vajadzībām un tirgus situācijas,**
- ņemot vērā minēto un LPS darbības mērķus, diemžēl nevaram sniegt lūgto izvērtējumu, jo LPS rīcībā nav nepieciešamās informācijas. Jebkurā gadījumā LPS ieskatā pašvaldībām ir ne tikai tiesības, bet arī pienākumi rūpēties par to, lai konkrētās teritorijās ikvienam iedzīvotājam būtu pieejami nepieciešamie pakalpojumi. Pakalpojumu nodrošināšanas veida un formas izvēle ir **katras vienas pašvaldības domes kompetence.**

Biedrība “**Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera**” 14.11.2024. telefonsarunā un 19.11.2024. e-pasta vēstulē informēja, ka LTRK viedokli par pašvaldības līdzdalību SIA “ZAAO” **nesniegs**, un aicināja LTRK viedokli par dažādām nozarēm, kas jau iepriekš ir sniegts KP, iegūt KP interneta vietnē sadaļā “Atzinumi par pašvaldības līdzdalību kapitālsabiedrībā”,¹⁵ un “Apkopojumi par publisku personu līdzdalības kapitālsabiedrībās izvērtējumiem”,¹⁶ kuri arī ietver LTRK viedokli. Vienlaikus, jāņem vērā, ka savulaik (03.05.2022. vēstulē Nr.2022/356) LTRK sniedza viedokli par citas pašvaldības līdzdalības saglabāšanu/nesaglabāšanu SIA “ZAAO”, norādot, ka:

- no likuma izriet, ka viena no pašvaldību autonomajām funkcijām ir organizēt tās iedzīvotājiem sadzīves atkritumu apsaimniekošanu. LTRK ieskatā minētā norma sniedz pašvaldībām zināmu izvēles brīvību funkciju īstenošanā. Proti, publiskajā pārvaldē ir jāveicina ārpakalpojuma izmantošana. LTRK atkārtoti norāda, ka viens no instrumentiem, ar ko pārliecināties, vai kādu pakalpojumu var sniegt privātais sektors, ir veicot publisko iepirkumu,
- arī attiecībā par SIA “ZAAO” darbību ir jānošķir pakalpojumi, ko var deleģēt privātajam sektoram. Reģionālo atkritumu apsaimniekošanas centru pārvaldīšana un valstiski stratēģiski svarīgo infrastruktūras objektu, tai skaitā atkritumu apsaimniekošanas poligonu, apsaimniekošana varētu būt valsts vai pašvaldības tiešā atbildībā, lai tie varētu tikt atbilstoši pārvaldīti, uzturēti un atīstīti, ņemot vērā Eiropas Savienības uzstādītos ambiciozos atkritumu apsaimniekošanas mērķus. Attiecībā par šāda veida kapitālsabiedrības darbību LTRK ieskatā Pašvaldības iesaiste varētu tikt saglabāta, jo tie ir stratēģiski nozīmīgi attiecīgajam reģionam, tiesa, Valsts pārvaldes iekārtas likums nenosauc, un nepaskaidro tieši terminu “stratēģiski svarīgs īpašums, pakalpojums vai prece”, līdz ar to puses to interpretē atšķirīgi. LTRK vērs uzmanību, ka vairākās ES dalībvalstīs, tajā skaitā Polijā, poligonu apsaimniekošana ir veiksmīgi nodota privāto komersantu apsaimniekošanā. Arī Konkurences padome savā ziņojumā “Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas tirgus uzraudzība”, vērtējot pašvaldībām saistošo konkurences neitralitātes aspektu, konstatējusi, ka tā ievērošanu negatīvi ietekmē tas, ka pašvaldībām atkritumu

¹⁵ <https://www.kp.gov.lv/lv/pasvaldibas-lidzdaliba-kapitalsabiedriba>

¹⁶ <https://www.kp.gov.lv/lv/apkopojumi-par-publisku-personu-lidzdalibas-kapitalsabiedribas-izvertejumiem>

apsaimniekošanas tirgū ir vairākas lomas – tās ir atbildīgas par reģionālo atkritumu apsaimniekošanas plānu izstrādi, nosaka atkritumu apsaimniekošanas kārtību un cenu pašvaldības teritorijā, kā arī virknē gadījumu pašas vienlaikus ir pakalpojuma sniedzējas,

- taču vienlaikus jāvērtē SIA “ZAAO” darbība atkritumu savākšanas un pārvadāšanas jomā kā viena no kapitālsabiedrības pamatfunkcijām, un, vai tās darbībā tiek ievērots konkurences neitralitātes princips, jo esošā kārtība neparedz atkritumu apsaimniekošanas cenas noteikšanu konkursa kārtībā, izvēloties saimnieciski izdevīgāko piedāvājumu. Arī Konkurences padome aicina pašvaldības atbildīgi izvēlēties atkritumu apsaimniekošanas modeli, ļaujot pakalpojumus nodrošināt godīgas konkurences cīņā, piemēram, publiskā iepirkuma veidā, izvēlētam atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumam par konkurētspējīgām tirgus cenām. Vienlaikus Konkurences padomē vērs pašvaldību uzmanību, ka iepirkuma kritērijiem ir jābūt korektiem un konkurenci neierobežojošiem, kā arī norādītajām prasībām ir jābūt skaidrām un saprotamām, lai abām pusēm nerastos pārpratumi par veicamajiem darbiem. Un LTRK ieskatā atkritumu savākšanas pakalpojumus var nodrošināt privātais sektors. Latvijā ir pietiekams skaits privātu uzņēmumu, līdz ar to nav konstatēta tirgus nepilnība, un tiesības apsaimniekot atkritumus katrā konkrētā zonā (pašvaldībā) nododamas komersantiem publiskā iepirkuma rezultātā, tādējādi objektīvi nodrošinot iedzīvotājiem un komersantiem zemākās cenas, un nepieciešamās kvalitātes atkritumu savākšanas pakalpojumu.

2. TIRGUS RAKSTUROJUMS

Galvenie secinājumi

- SIA "ZAAO" darbības īstenošana **nav radījusi problēmas privāta pakalpojuma attīstībai**.
- SIA "ZAAO" darbības sfērā **nav bijis nepieciešams veikt** privāto tirgus dalībnieku komercdarbību veicinošus pasākumus, jo Gulbenes novada pašvaldībai šobrīd pakalpojumus atkritumu apsaimniekošanā veic atklātā konkursā izvēlēts uzņēmums SIA Lautus Vide. Līgums noslēgts uz 84 mēnešiem, un tā darbības termiņš beidzas 2026. gadā.
- Atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu tirgū **nav vērojama tirgus nepilnība**.
- Nav identificēti iespējami konkurences neitralitātes pārkāpuma riski.
- SIA "ZAAO" sniegto pakalpojumu **cena nosedz izmaksas**.

2.1. Tirgus situācijas apraksts

Atkritumu savākšana un izvešana

Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma sniegšana tiek īstenota, ievērojot Pašvaldību saistošo noteikumu prasības un SIA "ZAAO" un Pašvaldību līguma nosacījumus. Ikvienam atkritumu radītājam SIA "ZAAO" darbības teritorijā tiek piedāvāti līdzvērtīgas kvalitātes pakalpojumi un maksa par sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu tiek aprēķināta, ievērojot apstiprināto atkritumu apsaimniekošanas maksu. SIA "ZAAO" ir lielākais pašvaldību uzņēmums, kas darbojas šajā jomā.

Saskaņā ar CSP datiem periodā no 2016.-2023. gadam uzņēmumu skaits visā Latvijā, kuru darbības veids ir saistīts ar **atkritumu savākšanu** (izņemot bīstamos atkritumus) (NACE 38.11), ir samazinājies kopš 2019. gada.

Tabula 3. Ekonomiski aktīvi uzņēmumi, kuru darbības veids ir saistīts ar atkritumu savākšanu

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
E3811 Atkritumu savākšana (izņemot bīstamos atkritumus)	93	99	99	96	93	88	83	76

Datu avots: CSP¹⁷

Kā liecina Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāna 2021.-2028. gadam 5.pielikumā norādītais, radītais poligonos nogādājamo atkritumu daudzums Gulbenes novada pašvaldībā sākot ar 2025. gadu mēreni samazināsies.

Tabula 4. Radītais poligonos nogādājamo atkritumu daudzums Gulbenes novada pašvaldībā, tonnas

Veids	2020	2025	2030	2035	Kopā 2020-2035.g
Nešķīrotie sadzīves atkritumi	2 496	2 755	2 581	2 406	41 919
Citi	699	771	723	674	11 737

Datu avots: <https://www.varam.gov.lv/lv/media/6203/download>

Saskaņā ar SIA "ZAAO" sniegto informāciju ir spēkā sadarbības līgumi ar astoņām pašvaldībām par atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma nodrošināšanu pašvaldības teritorijā. Kopējais līgumu skaits ar klientiem par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu 2023. gadā pieaudzis par 4,8 tūkstošiem līdz 44 388 jeb 10,8%. Aptuveni 90% no kopējā skaita līgumu noslēgti ar privātpersonām.

¹⁷ https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_ENT_UZ_UZS/UZS020/table/tableViewLayout1/

Tabula 5. SIA "ZAAO" atkritumu dalītās vākšanas iespējas SIA "ZAAO" darbības reģionā 2023. gadā

Novads	EKO punkti, konteiners vieglajam un stikla iepakojumam (atbilstoši MKN Nr.788)	Dalītās vākšanas konteineru vietas, konteiners kādam no iepakojuma veidiem	KOPĀ konteineri vieglajam iepakojumam	KOPĀ konteineri stikla iepakojumam	Konteineri tekstīla atkritumiem
Balvu	78	18	117	53	1
Cēsu	182	25	237	196	14
Limbažu	110	28	137	133	8
Saulkrastu	53	5	73	56	5
Siguldas	16	1	24	22	5
Smiltenes	65	3	102	70	7
Valkas	30	5	48	33	5
Valmieras	242	33	316	266	13
Kopā:	773	118	1054	829	58

Datu avots: SIA "ZAAO"

Atkritumu savākšanas pakalpojumu tirgū nav vērojama tirgus nepilnība, pakalpojumus var sniegt citi privātie pakalpojumu sniedzēji (piemēram, SIA "Clean R", SIA „Eco Baltia vide” u.c.) un nodrošināt atkritumu apsaimniekošanu uz komerciāliem principiem. Citu tirgus dalībnieku ienākšana Gulbenes novada pašvaldības teritorijas tirgū nav ietekmēta vai apgrūtināta, jo šo pakalpojumu visā novada teritorijā nodrošina atklātā konkursā izvēlēts uzņēmums SIA "Lautu vide" (ņemot vērā, ka līdz SIA "Kaudzītes" pievienošanai Gulbenes novada pašvaldība nebija SIA "ZAAO" kapitāldaļu turētāja). Tomēr, šobrīd pašvaldībai ir daļas kapitālsabiedrībā, tomēr tas būtiski neietekmētu atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu klāstu un pieejamību, jo jomā darbojošos komersantu skaits (76) ir pietiekami liels.

Tomēr, kā liecina Konkurences padomes veiktais pētījums par atkritumu apsaimniekošanu Latvijā,¹⁸ 78% no visiem tirgū esošajiem atkritumu apsaimniekotājiem ir pašvaldību kapitālsabiedrības, un šī tendence pieaug, aizvien vairāk pieaugot pašvaldību uzņēmumu īpatsvaram. Pētījums rāda, ka pašvaldībās, kur atkritumu apsaimniekošanu īsteno bez iepirkuma procedūras, kubikmetra sadzīves atkritumu mediānas cena 2020. gadā bija 21,67 EUR ar PVN. Ziemeļvidzemes reģions ir vidēji dārgākais atkritumu apsaimniekošanas reģions Latvijā. Mediānas cena šajā reģionā ir 23,60 EUR ar PVN par m³ sadzīves atkritumu. Savukārt pašvaldībās, kur pastāv konkurence par tirgu jeb tika rīkoti publiskie iepirkumi, apsaimniekošanas mediānas cena ir zemāka – 17,46 EUR ar PVN par m³ sadzīves atkritumu. Pētījumā veikta analīze apliecina, ka pašvaldībās, kur atkritumu apsaimniekošana tiek organizēta uz "in-house principa" pamata, cena par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu ir vidēji par 24% augstāka nekā pašvaldībās, kur rīkota iepirkuma procedūra. Pakalpojuma cenu ietekmē pašvaldību izvirzītās prasības atkritumu apsaimniekotājiem, kas savukārt in-house un iepirkumu gadījumā var būtiski atšķirties.

Tomēr Izvērtējot komersantu, kas darbojas Gulbenes novadā, secināms, ka SIA "ZAAO" sadzīves atkritumu apsaimniekošanas tarifs 2024. gadā ir augstāks (vidēji ~36,94 EUR/m³ ar PVN) nekā SIA Lautus Vide (iepriekš SIA "Pilsētvides serviss") sniegtais pakalpojums (29,75 EUR/m³ ar PVN).¹⁹ SIA "ZAAO" maksu par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu aprēķina, ievērojot Atkritumu apsaimniekošanas likuma 39.panta pirmajā daļā noteikto, kā arī SIA "ZAAO" 2017.gada 29.decembra kārtību „Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma maksas aprēķināšanas kārtība”.

Lai vērtētu tirgus situāciju un analizētu piedāvājumu, tai skaitā cenas, var veikt sniegto pakalpojumu tarifu savstarpēju salīdzināšanu. Tabulā zemāk ir **atkritumu savākšanas** pakalpojumu tarifs salīdzināts starp vairākiem novadiem un pagastiem, par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu. Pakalpojumiem tiek noteikta pašizmaksa.

¹⁸ https://www.kp.gov.lv/sites/kp/files/kp_old/oldfiles/38/citi%2Fatkritumu_tu.pdf

¹⁹ Līgums noslēgts uz 84 mēnešiem, proti, tā darbības termiņš beidzas 2026. gadā.

Attiecībā uz lieliem atkritumiem, būvniecības, mājsaimniecībā radītajiem būvniecības un būvju nojaukšanas atkritumiem normatīvie akti²⁰ nosaka privātpersonas tiesības izvēlēties – vai nogādāt tos pašam līdz minēto atkritumu pārstrādes vai apglabāšanas vietai vai izmantojot atkritumu apsaimniekotāja pakalpojumus, sedzot attiecīgi radītās izmaksas. Gulbenes novada pašvaldības teritorijā atkritumu apsaimniekotājs ir SIA "Lautus vide".

Tabula 6. Atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu tarifi dažādos novados Latvijā

Novads	Atkritumu apsaimniekošanas operators	Tarifs EUR/m ³ - ar PVN
Limbažu novads	SIA "ZAAO"	38,16
Valmieras novads		37,67
Cēsu novads		37,66
Smiltenes novads		38,28
Saulkrastu novads		34,64
Valkas novads		38,82
Balvu novads		33,37
Alūksnes novads	SIA "Pilsētvides serviss"	31,94
Gulbenes novads	SIA "Lautus Vide"	29,75
Jēkabpils pilsēta	SIA "Jēkabpils pakalpojumi"	25,92
Jēkabpils novads	SIA "Vidusdaugavas SPAAO"	25,83
Aknīstes pagasts	SIA "Vidusdaugavas SPAAO"	25,83
Krustpils pagasts	SIA "Spunģēni-Daugavieši"	24,27
Kokneses pagasts	SIA "Kilupe"	21,76
Aizkraukles novads	SIA "Aizkraukles KUK"	22,23
Neretas pagasts	SIA "Kilupe"	25,75
Jelgavas pilsēta	Pilnsabiedrība "JKP"	38,44
Jelgavas novads	SIA "Jelgavas novada KU"	42,50
Ozolnieku pagasts	SIA "Clean R"	32,50
Auces pagasts	SIA "Eco Baltia vide"	32,22
Tērvetes pagasts	"Dobeles komunālie pakalpojumi"	34,58
Dobeles novads	"Dobeles komunālie pakalpojumi"	36,48
Bauskas novads	SIA " Bauskas novada komunālserviss"	35,40
Salaspils novads	SIA "Eco Baltia vide"	31,74
Ķekavas novads	SIA "Clean R"	33,01
Mārupes novads	SIA "Eco Baltia vide"	21,28
Babītes pagasts	SIA "Eco Baltia vide"	27,84
Carnikavas pagasts	SIA "Clean R"	34,33
Ādažu novads	SIA "Eco Baltia vide"	41,09
Inčukalna pagasts	SIA "Clean R"	35,03
Mālpils pagasts	SIA "Jumis"	41,79
Siguldas novads	SIA "Jumis"	40,73
Ropažu novads	SIA "Clean R"	31,69
Olaines novads	AS "Olaines ūdens un siltums"	32,89

Datu avots: SIA "ZAAO", publiski pieejama informācija

Kā redzams tabulā, komersanti piedāvā dažāda apmēra tarifus - pakalpojumu maksa atšķiras.

Atkritumu apglabāšana

Latvijā ir 10 sabiedriskie pakalpojumu sniedzēji,²¹ kas sniedz sadzīves **atkritumu apglabāšanas pakalpojumus** un kuru darbību regulē Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija. No 2024. gada 30. jūlija SIA "ZAAO" atkritumu poligons "Daibe" un AEC "Kaudzītes" ir reģistrēti nešķirotu sadzīves atkritumu

²⁰ Gulbenes novada domes 30.06.2021. saistošie noteikumi Nr. 14 "Par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Gulbenes novadā", 39.13. punkts. <https://likumi.lv/ta/id/324914>

²¹ <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrjoiYzI1MjVhMTM2UzNC00OWE5LTkzZDAkZDQ5YTQ4M2MxY2QzliwidCI6ImU0MGhOTA5LTg3YmEtNGQ2NS05MTIILTU1YiVIMGRlODUwNSIsImMiOi99>

Datu avots: <https://www.sprk.gov.lv/content/nozares-raditaji>

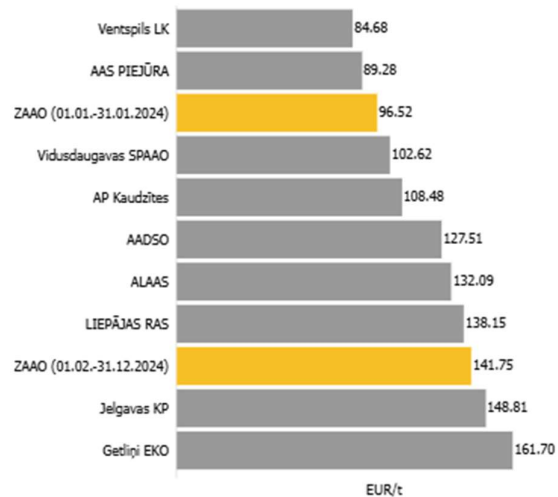
Nešķirotu sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifs poligonos svārstās no 102,46 EUR/t ar PVN (Poligons “Pentuli”) līdz 195,66 EUR/t ar PVN (Poligons “Getliņi”).

Attēls 4. Nešķirotu sadzīves atkritumu apglabāšanas tarifs ar DRN (pie DRN likmes 110 EUR/t), EUR/t poligonos

Datu avots: SPRK publiski pieejama informācija 2024. gads

Sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojuma jomā poligons “Daibe” ir viens no trim, kas atkritumu gāzi izmanto elektroenerģijas ražošanā paša poligona vajadzībām, kā arī poligons ir lielākais pēc teritorijas visā Latvijā. Atkritumu apsaimniekošanas likumā ir noteikts, ka tarifā par atkritumu apglabāšanu poligonos ir jāiekļauj arī dabas resursu nodoklis par atkritumu apglabāšanu.

Atkritumu apsaimniekošanas likums²⁶ paredz, ka sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu maksu veido sabiedrisko pakalpojumu regulatora apstiprinātais tarifs par sadzīves atkritumu apglabāšanu poligonā, dabas resursu nodoklis, maksa par sadzīves atkritumu savākšanu, pārvadāšanu, pārkraušanu, uzglabāšanu un citas pakalpojuma sniedzēja izmaksas. Likums arī nosaka, ka atkritumu apsaimniekotājs ir tiesīgs iekļaut atkritumu apsaimniekošanas maksā poligona tarifu un dabas resursu nodokļa aktuālo likmi to izmaiņu gadījumā ar tās spēkā stāšanās dienu. SIA “ZAAO” maksu par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu aprēķina, ievērojot Atkritumu apsaimniekošanas likuma 39. panta pirmajā daļā noteikto.

Tabula 9. Atkritumu apsaimniekošanas reģionu, sadzīves atkritumu poligonu salīdzinājums Gulbenes novada tuvumā (dati uz 2021. gada 31. decembri)

Parametrs/poligona nosaukums	Kaudzītes	Dzirā vāda	Daibe
Poligona infrastruktūru raksturojošie parametri			
Tarifā iekļautas izmaksas sadzīves atkritumu sagatavošanai apglabāšanai	X	X	X
Atkritumu gāzi izmanto elektroenerģijas ražošanai	-	-	X
Poligona infrastruktūrā ietilpst pārkraušanas stacijas	-	X	-
Infiltrāta attīrīšanas veids	RO	RO	RO
Ģeogrāfiskie un ekonomiskie parametri			

²⁶ <https://likumi.lv/ta/id/221378-atkritumu-apsaimniekosanas-likums>

Teritorija, km ²	7 039	8 083	10 577
AAR iedzīvotāju skaits	60 116	97 164	148 456
Sociāli-ekonomiskie ilgtspējas parametri			
Tarifs ar DRN* (uz 31.12.2021.), EUR/t	70,52	77,87	74,22
Pieņemtie sadzīves atkritumu apjomi, t	7 611	19 000	28 766
Pieņemtais atkritumu daudzums uz 1 AAR iedzīvotāju, t/iedz.	0,127	0,196	0,194
AAR mājsaimniecību maksājuma par sadzīves atkritumu apglabāšanu īpatsvars uz katra iedzīvotāja ieņēmumiem, %	0,17%	0,25%	0,21%
Tarifs ar DRN** (01.01.-31.12.2024), EUR/t	102,62	108,48	96,52
*DRN-dabas resursu nodoklis par apglabāto atkritumu daudzumu pie DRN likmes 50 EUR/t			
**DRN - dabas resursu nodoklis par apglabāto atkritumu daudzumu pie DRN likmes 80 EUR/t			
AAR – atkritumu apsaimniekošanas reģions			
NAI – infiltrāta apsaimniekošanas veids notekūdeņu attīrīšanas iekārtās			
RO – reversās osmozes iekārta infiltrāta attīrīšanai uz vietas atkritumu poligonā			

Datu avots: SPRK

Kā redzams tabulā uz 2024. gada decembri poligonam “Daibe” ir zemākais tarifs par atkritumu apglabāšanu no Gulbenes novadam ģeogrāfisku tuvāk esošajiem poligoniem, kā arī tas ir trešais zemākais no kopējā poligonu izvērtējuma.²⁷ Zemākais tarifs tiek nodrošināts poligonā “Pentulī” – 43,64.

Izaicinājumi privāto komersantu ienākšanai tirgū

Gulbenes novada pašvaldība organizēja iepirkumu atkritumu apsaimniekošanas komersanta piesaistīšanai novadā, kas apliecinā, ka līdz šim Gulbenes novada teritorijā konkurence nav bijusi ierobežota, jo pakalpojumus sniegt varēja pieteikties jebkurš šis jomas komersants.

Būtiskākie izaicinājumi privātajam dalībniekam ienākot tirgū:

- privātajam komersantam **jāveic būtiskas finanšu investīcijas** tehnikas un aprīkojuma iegādei, kā arī augstas nenovēršamās izmaksas,²⁸ jo ieguldījumu atdeve ir atkarīga galvenokārt no komersanta uzvaras pašvaldības konkursos;
- veicamo darbu un pakalpojumu apjoms - iepirkumos, kuros bija nepieciešams nodrošināt pakalpojumu sniegšanu lielā apjomā (piemēram, pakalpojumu sniegšana vairāku pašvaldību teritorijās vienlaikus), ir ierobežota iespēja piedalīties komersantiem, kuriem ir pakalpojumu sniegšanas apjomam **nepietiekama materiāltehniskā bāze un administratīvā kapacitāte**;
- **efektivitātes rādītāju sasniegšana** – piemēram, jaunam komersantam nav pietiekamu uzkrājumu, lai segtu sākotnējos ieguldījumus un līdzvērtīgi konkurētu ar jau šajā teritorijā pieredzējušu komersantu;
- privātā komersanta spēja nodrošināt teritorijā atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus noteikta tarifa ietvaros, ņemot vērā teritorijas apdzīvotības blīvumu, maršrutu garumus, u.c. aspektus;
- **normatīvajos aktos noteikto prasību izpilde** nereti rada šķēršļus jauniem tirgus dalībniekiem konkrētās teritorijās. SIA “ZAAO” ir Ziemeļvidzemes lielākais atkritumu apsaimniekotājs, kuram gadu gaitā ir izstrādāta sava atkritumu savākšanas, šķīrošanas un uzglabāšanas sistēma. Jaunam dalībniekam nāktos, visticamāk, meklēt vietas savākšanas punktu izveidei.

Kā galvenais šķērslis ir uzskatāms finansējuma apmērs, kas nepieciešams Gulbenes novada pašvaldības atkritumu apsaimniekošanas sistēmas uzturēšanai, izpildot noteiktas kvalitātes prasības, pakalpojumu apjomu un veidus, kas kopumā veido ļoti lielas investīcijas un pakalpojuma nodrošināšanas izmaksas.

Līdzšinēja pieredze SIA “ZAAO” darbības paplašināšanai **nav radījusi problēmas privāta pakalpojuma attīstībai. SIA “ZAAO” darbības sfērā nav bijis nepieciešams veikt privāto tirgus dalībnieku komercdarbību veicinošus pasākumus**, jo Gulbenes novada pašvaldībai līdz šim pakalpojumus atkritumu apsaimniekošanas jomā nodrošināja privāts komersants. Kā liecina Konkurences padomes pētījums, lielākie atkritumu apsaimniekotāji Latvijā ir privātie komersanti - SIA “Clean R”, veidojot ceturto daļu no atkritumu savākšanas uzņēmumu kopējā apgrozījuma, otrs lielākais uzņēmums ir SIA “ECO Baltia Vide”, veidojot aptuveni 15% no kopējā tirgus apgrozījuma, bet trešais – SIA “Lautus Vide”.

²⁷ <https://infogram.com/siazaao-1hdw2jdr9zwj2l0>

²⁸ Saistītas ar jaunās produkcijas izstrādāšanu un tirgus izpēti

2.2. Konkurences aspekti

Ietekme uz konkurenci - atkritumu savākšana un izvešana

Publiska persona nav veikusi konkurences situācijas novērtējumu, identificējot konkurencei draudzīgāko risinājumu, jo nav bijis pamata tādu veikt. Identificēti potenciālie **konkurenti** atkritumu apsaimniekošanas jomā:

- SIA "ECO Baltia Vide",
- SIA "Clean R",
- SIA "Lautus Vide",
- SIA "Ķilupe",
- SIA "Jumis",
- SIA "Getliņi Eko"
- u.c.

Konkurence tirgū ir pietiekama, jo atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu sniedzēju apjoms Latvijā ir pietiekams, t.sk. privātie komersanti. SIA "ZAAO" darbība lielā mērā ir orientēta uz tiem pašvaldības iedzīvotājiem, kuru pašvaldības ir kapitāldaļu turētāji SIA "ZAAO". Gulbenes novadā bez SIA "ZAAO" darbojas vēl 1 uzņēmums – SIA "Lautus Vide", kurš sniedz pakalpojumus, kas saistīti ar atkritumu apsaimniekošanu.

SIA "ZAAO" iesaiste komercdarbībā **nerada negatīvu ietekmi uz privātajiem uzņēmējiem** un konkurences procesu kopumā. Tāpat SIA "ZAAO" darbība tieši vai netieši **negatīvi neietekmē privātā sektora inovācijas tirgū** Latvijā kopumā un Gulbenes novada pašvaldībā konkrēti. Gluži otrādi, piemēram, SIA "ZAAO", piesaistot ES finansējumu, 2023. gada nogalē darbību uzsāka bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes rūpnīca "Daibe" (rūpnīcā esošie bioloģiski noārdāmo atkritumu anaerobās fermentācijas tuneļi un aerobās kompostēšanas iekārtas ļauj tehnisko kompostu iegūt pāris mēnešu laikā, kas ir vairākas reizes ātrāk par iepriekš izmantoto risinājumu). Vienlaikus arī pašvaldības ir ieinteresētas šī pakalpojuma attīstībā, tomēr jāņem vērā, ka pašvaldībai nav tiešas ietekmes uz politiskajiem lēmumiem atkritumu apsaimniekošanas nozarē un tā pakļauta valsts pārvaldes iestāžu izpratnei par nozares vajadzībām un prioritātēm, ievērojot ES regulējumā noteiktās prioritātes.

SIA "ZAAO" iesaiste komercdarbībā **samazinās kapitāla pieejamību, bet nesamazina cilvēkresursu pieejamību tirgus dalībniekiem citos tirgos**, jo pakalpojumu nodrošināšanā iesaistāmo darbinieku apjoms Latvijā nav ierobežots, jebkuram ir iespēja strādāt šajā nozarē. Savukārt kapitāla pieejamību SIA "ZAAO" attīstība nevar negatīvi ietekmēt, jo investīciju apjoms SIA "ZAAO" ir relatīvi zems pret kopējo finanšu apjomu Latvijas atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu tirgū. Vienlaikus gan jāatzīmē, ka darbs pašvaldības kapitālsabiedrībā nodrošina cilvēkiem stabilitātes un drošības sajūtu, kas saistīts ar atalgojuma savlaicīgu izmaksu, nodokļu nomaksu, sociālajām garantijām.

Konkurenci mazāk ietekmējošas alternatīvas: atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus sniedz liels privātu pakalpojumu sniedzēju skaits visā Latvijā, tomēr lielākie komersanti ir tieši privātās kapitālsabiedrības. Tādējādi, ja pašvaldībai pārtraucot līdzdalību SIA "ZAAO", kapitālsabiedrība pārtrauc darboties tirgū, iedzīvotājiem varētu netikt ietekmēta pakalpojuma pieejamība, bet varētu mainīties (iespējams – paaugstināties) pakalpojuma saņemšanas cena (ņemot vērā, ka šobrīd SIA "ZAAO" pieejamā infrastruktūra Ziemeļvidzemes reģionā dod SIA "ZAAO" zināmas priekšrocības nodrošināt pakalpojumu par iespējami zemākām izmaksām), kas savukārt nozīmētu neērtības un izmaksu palielinājumu pakalpojuma saņēmējiem/ iedzīvotājiem. Tomēr jāņem vērā, ka novadā vēl šajā jomā darbojas privātais komersants.

Vai privāto tirgus dalībnieku kapacitāte ir atzīstama par pietiekamu gadījumam, ja publiskā persona izlems neturpināt līdzdalību kapitālsabiedrībā, ir atkarīgs no pakalpojuma veida:

- atkritumu savākšanas pakalpojumam piedāvājums privāto tirgus dalībnieku sniegtā pastāv, ir pietiekami plašs (lielākā daļa pakalpojumu sniedzēju ir privātas kapitālsabiedrības). Trīs lielākie privātie komersanti – "Eco Baltia vide", "Clean R" un "Lautus vide" var palielināt tirgus daļu, jo, ievērojot iepriekš minēto par kapacitātes ierobežojumiem, jaunu komersantu izveide var būt ierobežota. Tādējādi secināms, ka esošo privāto komersantu tirgus daļas palielināšana nerada ietekmi uz konkurenci. SIA "ZAAO" pakalpojumu cenas ir salīdzināmas un atbilstošas tirgus cenām;
- atkritumu apsaimniekošanas poligonu izvēlē ir noteiktas vietas un piedāvājums ir ļoti ierobežots, kā arī pakalpojumu cenas šim pakalpojumam atšķiras šobrīd par vairāk nekā 80%. Strikti regulēts tirgus, konkurence nepastāv.

- Elektroenerģijas ražošanas jomā – obligātā iepirkuma ietvaros pārdotās elektroenerģijas tirgū konkurence nepastāv. Tirgus (t.sk. cena un apjomi) tiek regulēts.

Salīdzinot tirgus daļu ar citām sadzīves atkritumu jomā esošām privātām kapitālsabiedrībām, secināms, ka lielākajai no tām – SIA “CLEAN R” pieder 35% no visas tirgus daļas.

Jebkurā gadījumā SIA “ZAAO” pārtraucot darboties (publiskai personai neturpinot līdzdalību kapitālsabiedrībā), **kamēr ir spēkā līgums par atkritumu apsaimniekošanu ar SIA “Lautu Vide”**, Gulbenes novada pašvaldības iedzīvotājiem **pakalpojumu saņemšana līdzšinējā apjomā un izmaksas nemainīsies**. Tomēr būtu jāpārvērtē situācija pēc esošā līguma termiņa beigām.

Ietekme uz konkurenci - atkritumu apglabāšana

Pastāvošie atkritumu apsaimniekošanas noteikumi veicina tirgus nepilnības sadzīves atkritumu apglabāšanas poligonu jomā. Normatīvie akti nosaka stingrus ierobežojumus attiecībā uz to, kurās vietās un kādos poligonos drīkst apglabāt atkritumus. Šāda pieeja rada dabisku monopolu, jo konkurence starp dažādiem poligoniem ir ierobežota.

Atkritumu apglabāšanas jomā jāatzīmē, ka, piemēram, vērtējot tirgu poligonu darbības nodrošināšanas, jāņem vērā, ka Alūksnes novada dome 25.07.2019. pieņēma lēmumu Nr.233 (sēdes protokols Nr.8, 24.p.)²⁹ atsavināt atkritumu poligona “Kaudzītes” 7144 Alūksnes novada pašvaldības kapitāla daļas. Atsavināšanas process, tai skaitā otrā izsole, bija **nesekmīga**, un Alūksnes novada pašvaldībai piederošās daļas netika pārdotas. Tas norāda, ka nevienam pretendentam, tostarp privātajiem tirgus dalībniekiem, nav intereses par atkritumu apsaimniekošanas poligonu darbību un atkritumu apsaimniekošanas un apglabāšanas pakalpojumiem definētajā tirgū, kā arī, ka privātie tirgus dalībnieki **nav spējīgi nodrošināt** konkrētā pakalpojuma pieejamību un tā sniegšanu. Tāpēc, piemēram, īstenotās poligonu darbības rezultātā sniegto pakalpojumu nodrošināšanu definētajā tirgū **nav iespējams sasniegt** citiem līdzekļiem.

Konkurences neitralitāte

Konkurences neitralitāte izpaužas kā četru principu ievērošana:

- saimnieciskās darbības un publisko funkciju nodalīšana;
- cenu noteikšana, balstoties uz izmaksām;
- vienlīdzīga regulējuma nodrošināšana;
- konkurenci veicinoša publisko iepirkumu organizēšana.

Vērtējot SIA “ZAAO” darbību, var konstatēt, ka kapitālsabiedrības saimnieciskā darbība un publiskās **funkcijas ir nodalītas**. SIA “ZAAO” papildus pamatdarbībai neveic citu darbību. Izvērtējuma laikā nav identificēti iespējami konkurences neitralitātes pārkāpuma riski.

SIA “ZAAO” sniegto pakalpojumu **cena nosedz izmaksas**. SIA “ZAAO” strādā ar nelielu peļņu.

Tabula 10. SIA “ZAAO” apgrozījums un peļņa

	2019	2020	2021	2022	2023
Apgrozījums, EUR	7 635 069	8 848 301	10 005 111	11 071 876	12 152 853
apgrozījuma izaugsme pret iepriekšējo gadu	11,2%	15,9%	13,1%	10,7%	9,8%
Peļņa pēc nodokļu nomaksas, EUR	88 719	42 414	95 584	57 098	60 957
tīrās peļņas rentabilitāte	1,2%	0,5%	1,0%	0,5%	0,5%

Datu avots: CSE COE aprēķini, SIA “ZAAO” gada pārskati

Sistemātiska peļņas rentabilitātes svārstība ap 1%, kas liecina par to, ka SIA “ZAAO” kopumā spēj segt savas izmaksas, arī augot apgrozījumam, bet neiekasē pārmērīgas maksas par savu pakalpojumu, saglabājot to pieejamu iedzīvotājiem. SIA “ZAAO”, veicot komercdarbību, negūst pārāk lielu peļņu. SIA “ZAAO” nesaņem nepamatotas priekšrocības, salīdzinot ar citiem pakalpojumu sniedzējiem, jo tā ar komercdarbību saistītās izmaksas **sedz no saviem līdzekļiem**, ne no publisko funkciju izpildei piešķirtajiem finanšu līdzekļiem, kā arī SIA “ZAAO” nesaņem papildu resursu izmantošanas iespējas bez maksas, jo izmanto sev pieejamos pamatlīdzekļus, cilvēkresursus un citus resursus. Kā arī jāņem vērā, **ka tarifu par atkritumu apglabāšanas pakalpojumu nenosaka SIA “ZAAO”**, bet gan Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija.

²⁹ https://aluksne.lv/wp-content/uploads/2019/08/kapitaldalu_lemums.pdf

SIA "ZAAO" veic darbību, kurai ir komerciāls (peļņas gūšanas) raksturs, bet vienlaikus tam ir arī publisks raksturs.

Eiropas Savienības kohēzijas politikas programma 2021.–2027. gadam³⁰ paredz iespējas nākotnē pieteikties ES fondu atbalsta saņemšanai valsts un pašvaldību, t.sk. valstij un pašvaldībām piederošu kapitālsabiedrību, pašvaldības kontrolētu privātu kapitālsabiedrību īpašumā esošo ēku energoefektivitātes paaugstināšanas, ēku energosertifikācijas un būvdarbu energoefektivitātes palielināšanai, t.sk. viedās pārvaldības risinājumu īstenošanai, tomēr nav paredzētas aktivitātes atkritumu apglabāšanai.

³⁰ https://www.esfondi.lv/upload/Planosana/mk_rikp_841.docx

3. KAPITĀLSABIEDRĪBAS DARBĪBAS FINANSĒJUMS

Galvenie secinājumi

- SIA "ZAAO" **nesaņem** Gulbenes novada pašvaldības budžeta finansējumu pamatdarbības nodrošināšanai.
- SIA "ZAAO" **darbības finansēšanas avots** ir ieņēmumi no veiktajiem, sniegtajiem atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumiem – **91%**.
- SIA "ZAAO" ir noslēgti līgumi par investīciju projektu īstenošanu (t.sk. tādi, kuri paredz pārraudzības periodu), piesaistot ES fondu finansējumu.
- Kredītu aizņēmumiem SIA "ZAAO" nav izmantojusi pašvaldību atbalstu galvojumu veidā.

3.1. SIA "ZAAO" darbības finanšu analīze

SIA "ZAAO" darbības finanšu rezultāti no 2019. līdz 2023. gadam apkopoti tabulā zemāk.

Tabula 11. SIA "ZAAO" darbības rezultāti 2019.-2023. gadā

Ieņēmumi	2019. gads (EUR)	2020. gads (EUR)	2021. gads (EUR)	2022. gads (EUR)	2023. gads (EUR)
Neto apgrozījums	7 635 069	8 848 301	10 005 111	11 071 876	12 152 853
Peļņa / zaudējumi	88 719	42 414	94 584	57 098	60 957
Ilgtermiņa ieguldījumi	7 076 716	6 499 383	5 836 792	9 113 078	19 336 955
Apgrozāmie līdzekļi	1 553 396	1 676 499	1 576 232	2 239 245	2 678 613
Aktīvu kopsumma	8 630 112	8 175 882	7 413 024	11 352 323	22 015 568
Pašu kapitāls	2 943 320	3 421 734	3 516 318	3 573 416	3 634 373
Ilgtermiņa kreditori	3 301 806	2 283 432	1 824 078	3 747 768	13 571 206
Īstermiņa kreditori	2 384 986	2 262 153	1 860 444	3 782 749	4 624 749

Datu avots: SIA "ZAAO" gada pārskati

No tabulas augstāk var secināt, ka SIA "ZAAO" apgrozījums minētajā laikā **ir stabili pieaudzis** (vidēji par 10-12% ik gadu). SIA "ZAAO" pēdējos 5 gados nav bijuši **zaudējumi**. Apgrozījuma pieaugumu veicināja pieņemtās izmaiņas DRN likmēs par atkritumu apglabāšanu, kas tiek iekļautas atkritumu apsaimniekošanas maksā. 2023. gadā neto apgrozījums palielinājās par 9,8%, galvenokārt nodrošinot klientus ar plašu pakalpojumu klāstu, jo darbības jaunās teritorijās vairs neuzsāk. 2024. gadā SIA "ZAAO" koncentrēja atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanu savu dalībnieku teritorijās.

Minētajā pārskata periodā ilgtermiņa ieguldījumu vērtība, un attiecīgi arī aktīvu kopsumma ir palielinājusies, jo ir veikti būtiski ieguldījumi infrastruktūrā, kurus galvenokārt veido realizētie infrastruktūras attīstības projekti, kuriem tika piesaistīti ES fonda līdzekļi, kā arī pievedceļa ražošanas ēkai būvniecībai un ieguldījumi dažādu konteineru un atkritumu savākšanas mašīnu, ekskavatoru, buldozeru iegādei.

Pašu kapitāla vērtība, tāpat kā apgrozījums, ir stabili pieaugusi, vienlaikus secināms arī, ka kreditoru apmēri ik gadu palielinās.

Kā liecina SIA "ZAAO" gada pārskati par periodu no 2019. līdz 2023. gadam, ieņēmumi no atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanas veido 99% no SIA "ZAAO" kopējā apgrozījuma (saskaņā ar gada pārskatiem, *in-house* piemērošanas principa ievērošanai apgrozījuma īpatsvars bija 92%). Pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi (no elektroenerģijas tirdzniecības) veido ~1% no apgrozījuma.

Tabula 12. SIA "ZAAO" ilgtermiņa aizņēmumi infrastruktūras attīstības finansēšanai

Aizņēmums	Procentu likme	Atmaksas datums	Aizņēmuma atlikums uz 31.12.2023., EUR
Ilgtermiņa aizņēmums SEB Banka AS	1.30	15.03.2025	35 860
Ilgtermiņa aizņēmums SEB Banka AS	1.30	18.05.2029	4 282 184
Ilgtermiņa aizņēmums SEB Banka AS	1.30	13.09.2029	2 310 034
Ilgtermiņa aizņēmums SEB Banka AS	1.30	28.06.2030	273 913
Ilgtermiņa aizņēmums SEB Banka AS	1.75	15.06.2026	70 600
Ilgtermiņa aizņēmums Luminor Bank AS	2,55	12.04.2028	45 576
Kopā:			7 018 167

Datu avots: SIA "ZAAO"

SIA "ZAAO" ne no vienas pašvaldības nav saņēmis galvojumu kādam no kredītiem. Kopējais kredītu apjoms no 1,1 milj. EUR 2022. gadā ir pieaudzis līdz 7 milj. EUR 2023. gadā. EUR mazāk.

3.2. Bilances un naudas plūsmas analīze

Aptuveni 80% no SIA "ZAAO" aktīviem ir ieguldījumi pamatlīdzekļos un inventārā (apmēram 2,7 miljoni EUR) un nekustamajos īpašumos (apmēram 10,7 miljoni EUR). SIA "ZAAO" ir nodrošināti naudas uzkrājumi (vairāk nekā 533 tūkstoši EUR). SIA "ZAAO" pamatā tiek finansēts no pašu kapitāla, investējot SIA "ZAAO" iepriekšējo gadu peļņu.

SIA "ZAAO" ir ļoti labi finanšu rādītāji, kas attiecas uz SIA "ZAAO" finansēšanu un naudas līdzekļu pieejamību. Finanšu rādītāji par 2023. gadu un 2022. gadu sniedz vispārīgu priekšstatu par SIA "ZAAO" pašreizējo finansiālo stāvokli:

- kopējais **likviditātes** koeficients (apgrozāmie līdzekļi pret īstermiņa saistībām) **2022. gadā ir 0.59 un 2023. gadā līdzīgi 0.58**, koeficients rāda, ka SIA "ZAAO" ir spējīga ar apgrozāmiem līdzekļiem segt īstermiņa saistības;
- **saistību īpatsvars bilancē** (kopējās saistības pret bilances aktīvu kopsummu) tiek uzskatīts par labu, ja tas ir robežās no nulles līdz 0.5, SIA "ZAAO" **2022. gadā tas ir 0.7, bet 2023. gadā 0.8**-saistību īpatsvars palielinās;
- **pašu kapitāla rentabilitāte** palīdz izprast, cik liela atdeve ir katram EUR, kas ieguldīts uzņēmuma pamatkapitālā. SIA "ZAAO" rādītājs **2022. gadā ir 1.6% un 2023. gadā 1.7%**, kas parāda, ka atdeve no veiktā ieguldījuma saglabājas stabila;
- SIA "ZAAO" aktīvu **rentabilitāte 2022. gadā ir 0.5% un 2023. gadā 0.3%**, (pārskata gada peļņa/aktīvu kopsumma x 100), un tā rāda, cik liela ir atdeve no uzņēmuma saimnieciskajai darbībai izmantotajiem kopējiem aktīviem. Jo augstāks rādītājs, jo labāka izmantoto aktīvu efektivitāte;
- pircēju un pasūtītāju **debeta apgrozījuma koeficients** (neto apgrozījums / debitori kopā) parāda, cik reizes gada laikā debitoru parādi tiek pārvērsti par naudas līdzekļiem. SIA "ZAAO" aktivitātes koeficients **2022. gadā ir 9.19, savukārt 2023. gadā samazinās līdz 5,99**.

Finansējums ir vērtējams ne vien no apgrozījuma (ieņēmumu) aspekta, bet no naudas plūsmas – kā tiek nodrošināta SIA "ZAAO" darbība. SIA "ZAAO" ir pozitīva naudas plūsma no pamatdarbības.

Tabula 13. SIA "ZAAO" naudas plūsmas kopsavilkums 2019.–2023. gadā, EUR

Pozīcija	2019	2020	2021	2022	2023
Pamatdarbības naudas plūsma	701360	1154088	1010194	3368108	4544078
Investīciju naudas plūsma	-1028320	-292507	-474731	-3489268	-11544900
Finansēšanas naudas plūsma	-523921	-504569	-462210	279046	6609199

Datu avots: CSE COE, SIA "ZAAO" sniegtā informācija

3.3. Investīcijas

Atkritumu apsaimniekošanas plānošana ilgtermiņā ir nozīmīgs jautājums ne tikai valsts līmenī, bet arī uzņēmumiem, kas darbojas šajā jomā. Galvenais SIA "ZAAO" darbības finansēšanas avots ir ieņēmumi no pamatdarbības, gan ilgtermiņa kredīti, gan finanšu līzings no kredītiestādēm uz tirgus principiem, kā arī nākamo periodu ieņēmumi, kas saistīti ar īstenotajiem ES struktūrfondu projektiem.

2010. gada beigās atkritumu apglabāšanas poligona "Daibe" otrā šūna tika pabeigta, un tas nodrošina iespēju apglabāt savāktos atkritumus bez būtiskām investīcijām jaunas atkritumu noglabāšanas šūnas būvniecībai līdz 2035. gadam.

2011. gadā sabiedrība uzsāka ekspluatēt projekta „Ziemeļvidzemes reģiona sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projekta III kārtā izveidoto atkritumu pirmapstrādes centru, nodrošinot visu sadzīves atkritumu apstrādi pirms apglabāšanas poligonā „Daibe”. 2013. gadā projekta IV kārtas ietvaros tika veikta poligona „Daibe” pievadceļa rekonstrukcija, kur atbalsta finansējums 85% apmērā sastādīja gandrīz pusmiljonu latu.

2014. gadā IV kārtas ietvaros tika palielināta arī reversās osmozes iekārtu darbības veiktspēja, kā arī SIA "ZAAO" veica pirmās atkritumu krātuves reaktivācijas darbus, kas tika finansēti no tarifa uzkrātajiem līdzekļiem un komercbankas aizņēmuma.

2015. gadā tika uzsākta projekta „CSA „Daibe” atkritumu reģenerācijas procesu iekārtu modernizācija” realizācija, kuram finansējums tika piesaistīts no Norvēģijas finanšu instrumenta 2009.-2014. gada perioda programmas "Inovācijas "zaļās" ražošanas jomā", kura ietvaros paredzēts iegādāties divas tehnoloģiskās iekārtas un modernizēt otrreizējo izejvielu manuālās šķirošanas līnijas darba stacijas. Savukārt 2016.gadā pabeigta projekta „CSA „Daibe” atkritumu reģenerācijas procesu iekārtu modernizācija” īstenošana, kuram finansējums tika piesaistīts no Norvēģijas finanšu instrumenta 2009.-2014. gada perioda programmas "Inovācijas "zaļās" ražošanas jomā". Projekta ietvaros iegādātas divas tehnoloģiskās iekārtas un modernizētas otrreizējo izejvielu manuālās šķirošanas līnijas darba stacijas.

2017. gadā tika pabeigta pirmās un otrās atkritumu krātuves drenāžas sistēmas izbūve, kas nodrošina atkritumu apglabāšanas telpu līdz 2024. gadam, ja saglabāsies līdzšinējie aizpildījuma tempi. 2020. gada aprīlī uzsāka ekspluatēt 2019. gadā izbūvēto atkritumu krātuvi ražošanas, galvenokārt stikla šķiedras, atkritumu apglabāšanai.

2021. gada 14. aprīlī noslēgta vienošanās ar Centrālo finanšu un līgumu aģentūru par ES Kohēzijas fonda projekta Nr. 5.2.1.2/20/A/008 "Bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes rūpnīcas "Daibe" izveide" īstenošanu. 2023. gada nogalē rūpnīca nodota ekspluatācijā. Rūpnīcā pārstrādā bioloģiski noārdāmos atkritumus, kas rodas no sadzīves atkritumiem, dalīti vāktu dārzu un parku atkritumiem, dalīti vāktiem pārtikas atkritumiem, tādējādi veicinot atkritumu atkārtotu izmantošanu un paaugstinot atkritumu izmantošanas efektivitāti. Bioloģiski noārdāmos atkritumus pārstrādes iekārtu kompleksa jauda ir 20 854 t/gadā. Pārstrādes procesā tiks iegūts komposts. Kā blakus produkts tiks iegūta biogāze, kuru paredzēts izmantot siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanai.

Šīs attīstības pamatā bija iespēja piesaistīt un izmantot ES un citu fondu līdzfinansējumu, kā rezultātā SIA "ZAAO" poligona un RAAC "Daibe" attīstībā ir ieguldīti vairāk nekā 20 milj. EUR, realizēto projektu uzskaitījums ir redzams tabulā.

Tabula 14. SIA "ZAAO" īstenotie ES struktūrfondu projekti

Projekta nosaukums	Projekta laiks	Kopējās projekta izmaksas, EUR	Cits finansējums (ES, KF), EUR	Valsts finansējums, EUR	SIA "ZAAO" līdzfinansējums, EUR
Sadzīves atkritumu apsaimniekošana Ziemeļvidzemes reģionā, Latvijā Nr. 2001/LV/16/P/PE/006	21.11.2001 - 31.12.2005	4 780 906	2 347 751	996 883	1 436 272
Sadzīves atkritumu apsaimniekošana Ziemeļvidzemes reģionā, II kārtā Nr. 2006/LV/16/C/PE/001	15.12.2006 - 28.02.2007	693 000	485 100	-	207 900
Ziemeļvidzemes reģiona sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projekta III kārtā. Poligona „Daibe” infrastruktūras pilnveidošana Nr. 3DP/3.5.1.2.2./09/IPIA/VIDM/002	17.09.2009 - 16.09.2013	4 477 970	3 123 018	-	1 354 952
Ziemeļvidzemes reģiona sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projekta IV kārtā. Nr. 3DP/3.5.1.2.2./11/IPIA/VARAM/005	16.12.2011. - 19.12.2014	916 730	740 000	-	176 730
CSA poligona „Daibe” atkritumu reģenerācijas procesa iekārtu modernizācija. Nr. NOFI/LV06/AK/02/9	26.05.2015. -25.03.2016.	483 129	153 495	17 055	312 579
Eiropas Savienības Kohēzijas fonda (ES KF) projekta Nr.5.2.1.2/20/A/008 "Bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes rūpnīcas "Daibe" izveide" īstenošana	03.11.2021.- 01.11.2023.	11 687 745	5 706 401		
KOPĀ, EUR		23 039 480	12 555 765	1 013 938	9 469 777

Datu avots: SIA "ZAAO"

Šobrīd īstenošanā ir sadarbības līgums ar VARAM par LIFE IP projekta "Atkritumi kā resursi Latvijā – Reģionālās ilgtspējas un aprites veicināšana, ieviešot atkritumu kā resursu izmantošanas koncepciju" (Projekta Nr. LIFE20 IPE/LV/000014) finansējuma saņemšanai un realizācijas uzsākšanai. SIA "ZAAO" projekta realizācijā iesaistās vairākās aktivitātēs, kas attīstītu atkritumu dalītās vākšanas un apsaimniekošanas infrastruktūru, reģionālo sadarbību, sabiedrības izglītošanas pasākumus un metodes.

Projekta kopējais SIA "ZAAO" finansējums ir 1 060 313 EUR. Projekta īstenošanas termiņš ir līdz 2028. gada 31. decembrim.

SIA "ZAAO" ir iesaistījies H2Value projekta idejas realizācijā, kurā iesaistījušies 9 partneri no 3 valstīm. Projekta kopējās plānotās izmaksas 4 284 280 EUR, no kurām ~9% veido SIA "ZAAO" projekta finansējuma daļa 402 427 EU. H2Value projekta ietvaros SIA "ZAAO" pusotra gada laikā plāno testēt ar H₂ darbināmu atkritumu savākšanas automašīnu un kopā ar Latvijas Ūdeņraža asociāciju un Vidzemes plānošanas reģionu veikt tehniski-ekonomisko analīzi H₂ izmantošanai atkritumu savākšanas loģistikā. Projekta īstenošanas termiņš ir līdz 2025. gada 1. novembrim.

4. IESPĒJAMIE RISKI PAKALPOJUMU NODOŠANAI PRIVĀTAJAM SEKTORAM

Galvenie secinājumi

- Būtiskākais apdraudējums ir **nepārtrauktas un pietiekami plašas atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu nodrošināšana**.
- Otrs būtiskākais risks – **pakalpojuma klāsta un cenas izmaiņas, operativitātes** iespējas.
- **Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība** Gulbenes novadā uz izvērtējuma veikšanas brīdi netiktu ierobežota, jo pakalpojuma sniegšanai ir piesaistīts pakalpojuma sniedzējs publiskā iepirkuma rezultātā.
- Kā būtisks risks uzskatāms – **pakalpojuma cenas pieaugums atkritumu poligona pakalpojumiem**. Atkritumu poligona operatora neefektīva darbība, tai skaitā nepietiekama procesu automatizācija, var palielināt pakalpojuma cenu, kā rezultātā tiks ekonomiski nelabvēlīgi ietekmēti pakalpojuma gala saņēmēji.
- Alternatīvi veidi, kā riskus samazināt vai novērst, **nepastāv**.

Atkritumu savākšana un izvešana

Būtiskākais apdraudējums atkritumu apsaimniekošanai nākotnē ir **nepārtrauktas un pietiekami plašas atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu nodrošināšana**, privātam partnerim izvēloties koncentrēties tikai uz rentablu pakalpojumu sniegšanu, tādējādi samazinot Gulbenes novada pašvaldības iedzīvotājiem pieejamo pakalpojumu un palielinot pakalpojuma izmaksas.

Kā otru būtiskāko risku var minēt **pakalpojuma klāsta un kvalitātes izmaiņas**, kam seko pakalpojuma **cenas izmaiņas** (pieaugums). Pakalpojuma cenas izmaksu pieaugums var ietekmēt pakalpojuma kvalitāti. Līdzdalība kapitālsabiedrībā nodrošina daudz efektīvāku sadarbību un pašvaldībai nepieciešamā pakalpojuma klāsta (jaunu pakalpojumu) pieejamību un fleksibilitāti, savukārt privātais komersants, kurš būtu piesaistīts iepirkuma rezultātā, nevarētu sniegt cita veida pakalpojumus, kas būtu ārpus iepirkuma līgumā noteiktā, jo sniegto pakalpojumu klāsts un cena būtu fiksēta iepirkuma rezultātā noslēgtā līgumā. Izmaiņu gadījumā var veikt minimālus grozījumus, nepārkāpjot Publiskā iepirkuma likuma normas vai nāktos izsludināt jaunu iepirkumu, piemēram, jaunu pakalpojumu sniedzēju piesaistei, tomēr biežas izmaiņas pakalpojuma sniedzēja izmaiņās rada papildus administratīvo slogu gan pašvaldībai, gan pakalpojuma izmantotājiem, piemēram, pārslēdzot/noslēdzot līgumus ar pašvaldības izvēlēto pakalpojuma sniedzēju. Savukārt pašvaldības līdzdalība atkritumu apsaimniekošanas jomas kapitālsabiedrībā sniedz ievērojamas priekšrocības gan operatīvo, gan stratēģisko jautājumu risināšanā.

Atkritumu apglabāšana

Kā kritiskākais risks atkritumu poligona darbībai tiek identificēts – **nepietiekami ilgtermiņa ieguldījumi infrastruktūras attīstībā**, tai skaitā nespēja veikt šādus ieguldījumus. Atkritumu apsaimniekošanas poligona darbība ir atkarīga no ieguldījumiem poligona infrastruktūrā, tai skaitā ražošanas līdzekļos, tehnoloģijās, personālā. Lai samazinātu poligonā apglabājamo atkritumu apjomu, nepieciešams nodrošināt pilnvērtīgu atkritumu šķirošanu un to otrreizēju pārstrādi, tai skaitā reģenerāciju. Lai to sasniegtu, nepieciešama atbilstoša infrastruktūra un ražošanas līdzekļi (iekārtas, tehnoloģijas). Nepietiekami ieguldījumi infrastruktūrā var mazināt poligonā strādājošā atkritumu apsaimniekotāja spēju un kapacitāti nodrošināt atkritumu šķirošanu un otrreizējo pārstrādi, tādā veidā palielinot apglabājamo atkritumu daudzumu, kas, ilgtermiņā atstāj nelabvēlīgu ietekmi uz vidi.

Kā otrs būtisks risks uzskatāms – **pakalpojuma cenas pieaugums**. Turpmākajā periodā neatkarīgi no atkritumu poligona operatora darbības, pakalpojumu cenu ietekmēs DRN likmes pieaugums. Tomēr operatora neefektīva darbība, tai skaitā nepietiekama procesu automatizācija, var vēl vairāk palielināt pakalpojuma cenu, kā rezultātā tiks ekonomiski nelabvēlīgi ietekmēti pakalpojuma gala saņēmēji (iedzīvotāji, juridiskas personas), kas, var radīt atsevišķu sabiedrības indivīdu vēlmi apiet valsts atkritumu apsaimniekošanas sistēmu un atkritumus izmest neatļautās vietās nelegāli, tādā veidā radot apdraudējumu videi un veselībai.

Minētie riski ilgtermiņā var radīt būtisku apdraudējumu videi un cilvēku/dzīvnieku dzīvībai un veselībai, tāpēc var uzskatīt, ka iestāšanās gadījumā tie radītu **lielāku zaudējumu patērētājam nekā publiskas personas darbības turpināšana tirgū.**

Lai gan būtu iespējams nodot atkritumu apglabāšanas pienākumus privātajiem tirgus dalībniekiem, šāds lēmums būtu jāpieņem, rūpīgi analizējot gan tiesisko regulējumu, gan ekonomisko pamatotību. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš AEC "Daibe" un "Kaudzītes" infrastruktūras piemērotībai šādām pārmaiņām. Novērtējot pašreizējo situāciju, netiek saskatīts pietiekams ekonomisks pamatojums, lai nodotu atkritumu šķirošanas pakalpojumu privātajam sektoram, jo SIA "ZAAO" veic visas ar atkritumu apsaimniekošanu saistītās darbības integrēti, kas varētu nodrošināt lielāku efektivitāti.

Tabula 15. Riski un to būtiskums

Būtiskuma pakāpe	1. risks – nepārtraukta pakalpojuma pieejamība, kvalitāte	2. risks – pakalpojuma klāsta izmaiņas (uzlabošana)	3. risks – pakalpojuma cenas izmaiņas
Augsts			X
Vidēji būtisks	X	X	
Nebūtisks	X		

Datu avots: CSE COE

Alternatīvi veidi, kā riskus samazināt vai novērst, nepastāv. Atkritumu apsaimniekošanas (savākšanas) jomā pakalpojuma nodošanu privātajam komersantam ir grūti garantēt vēlamo apjomā (pat ja izvirza ļoti precīzas prasības iepirkumā) un vēl grūtāk nodrošināt garantiju izpildi, ja privāts partneris saistības nepilda. Jo, iepērkot pakalpojumu Publisko iepirkumu likuma noteiktajā kārtībā, privātajam komersantam, nepildot noteiktās saistības, vai gadījumā, ja pašvaldībai rodas papildu pakalpojumu nepieciešamība, nav apliecinājuma, kas apstiprinātu, ka pašvaldībai būtu iespējams radīt šo pakalpojumu īsā laikā pašai vai piesaistot citu privātu, iespējams, sekmīgāku partneri. Turklāt papildus administratīvā sloga risks būtu iepirkuma organizēšanas gadījumā Gulbenes novada pašvaldībai – gan lai kvalitatīvi sagatavotu tehnisko dokumentāciju, gan lai nodrošinātu līguma nosacījumu izpildi plānotajam. Vienlaikus apstākļi, ka tirgū, t.sk. Gulbenes novada teritorijā, veiksmīgi darbojas privātie tirgus dalībnieki, norāda, ka praksē iepriekš minēto risku iestāšanās iespējamība ir zema vai nepastāv.

Atkritumu noglabāšanas jomā, normatīvā regulējuma ietekmē, alternatīvi pakalpojumu sniedzēji ir ļoti ierobežots skaits – to nav vispār.

Publiskai personai neturpinot līdzdalību SIA "ZAAO" pamatdarbības jomās, ilgtermiņā ir iespējama pakalpojumu klāsta maiņa, ko var saņemt Gulbenes novada pašvaldības iedzīvotāji (tuvu savai dzīvesvietai). Esot kā īpašniekam SIA "ZAAO", Gulbenes novada pašvaldība var ietekmēt sniegto pakalpojumu apjomu, pieskaņojot to pašvaldības vajadzībām (nākotnē plānoto papildu pakalpojumu iespējas, piemēram, dalītās savākšanas sistēmas tekstmateriāliem) un iedzīvotāju interesēs, savukārt privātu komersantu ietekmēt pašvaldības iedzīvotājiem izdevīgā virzienā ir mazas iespējas.

Ņemot vērā, ka 99% SIA "ZAAO" darbība ir atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumi un, beidzoties šī pakalpojuma sniegšanai līdzšinējā apjomā, uzņēmumam, iespējams, nenāktos izbeigt savu darbību, bet, iespējams, mainītos tā finanšu rādītāji (kapitālsabiedrībā līdzdarbojas vēl citas pašvaldības). Tomēr, Gulbenes novada pašvaldībai arī turpmāk organizējot iepirkumu, SIA "ZAAO" būtu iespēja pieteikties iepirkumā, sniedzot savu piedāvājumu.

Tāpat pastāv risks, ka tiktu ietekmētas SIA "ZAAO" īstenotās informatīvās izglītošanas aktivitātes teritorijā. Vienlaikus, arī atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība Gulbenes novadā tiktu ierobežota, piesaistot pakalpojuma saņēmējus publiskā iepirkuma rezultātā.

5. KOPSAVILKUMS

5.1. Atbilstība VPIL un Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumam

Saskaņā ar Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma (turpmāk – Likums) 7. panta pirmo daļu publiskai personai ir pienākums ne retāk kā reizi piecos gados pārvērtēt katru tās tiešo līdzdalību kapitālsabiedrībā un atbilstību Likuma 4. panta nosacījumiem. Minētā panta otrā daļa paredz, ka lēmumu par publiskas personas līdzdalības saglabāšanu kapitālsabiedrībā pieņem attiecīgās publiskās personas augstākā lēmējinstācija.

Saskaņā ar Konkurences padomes skaidrojumu par VPIL 88. panta piemērošanu “Priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā un tās izvērtēšana”, veicot juridisko izvērtējumu, publiskai personai ir jāspēj atbildēt uz šādiem jautājumiem:

- vai publiskas personas kapitālsabiedrības darbība atbilst publiskas personas pamatdarbības veidiem (piemēram, pašvaldības deleģētajai funkcijai vai brīvprātīgajai iniciatīvai);
- vai publiskas personas kapitālsabiedrības veicamā komercdarbība atbilst VPIL 88. pantā minētajiem mērķiem.³¹

Likuma “Par pašvaldībām” 6. pants nosaka, ka publisko tiesību jomā pašvaldību kompetencē ir minētajā likumā noteiktās autonomās funkcijas, citos likumos noteiktās autonomās funkcijas, deleģētās valsts pārvaldes funkcijas, kuru izpilde minētajā likumā noteiktajā kārtībā nodota attiecīgajai pašvaldībai, citu pašvaldību kompetencē ietilpstošās funkcijas, kuru izpilde minētajā likumā noteiktajā kārtībā nodota attiecīgajai pašvaldībai, pārvaldes uzdevumi, kuru izpildi valsts pārvaldes iestādes minētajā likumā noteiktajā kārtībā uzdevušas pašvaldībām, autonomās funkcijas, kas tiek īstenotas kā brīvprātīgas iniciatīvas. Saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 14.panta pirmās daļas 1.punktu pašvaldībām, pildot savas funkcijas, ir tiesības veidot pašvaldību kapitālsabiedrības, kā arī ieguldīt savus līdzekļus kapitālsabiedrībās. Minētā likuma 15. panta 1. punkts paredz, ka pašvaldības autonomā funkcija ir organizēt sadzīves atkritumu apsaimniekošanu.

VPIL 88. panta pirmā daļa nosaka nosacījumus, kad publiska persona savu funkciju efektīvai izpildei var dibināt kapitālsabiedrību vai iegūt līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā. Ir jāīstenojas vismaz vienam no šādiem nosacījumiem:

- 1) tiek novērsta tirgus nepilnība — situācija, kad tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā;
- 2) publiskas personas kapitālsabiedrības vai publisku personu kontrolētas kapitālsabiedrības darbības rezultātā tiek radītas preces vai pakalpojumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai;
- 3) tiek pārvaldīti tādi īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai.

Latvijā par sadzīves atkritumu apsaimniekošanas organizēšanu savā administratīvajā teritorijā ir atbildīgas pašvaldības. Saskaņā ar Atkritumu apsaimniekošanas likuma 8. panta pirmo daļu pašvaldības cita starpā:

- organizē sadzīves atkritumu, to skaitā sadzīvē radušos bīstamo atkritumu, apsaimniekošanu atbilstoši atkritumu apsaimniekošanas valsts un reģionālajiem plāniem savā administratīvajā teritorijā;
- izdod saistošus noteikumus, kas reglamentē sadzīves atkritumu apsaimniekošanu savā administratīvajā teritorijā, savas administratīvās teritorijas daļējumu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonās, prasības atkritumu savākšanai, pārvadāšanai, pārkraušanai un uzglabāšanai, kā arī kārtību, kādā veicami maksājumi par šo atkritumu apsaimniekošanu;

³¹ Konkurences padomes informatīvais materiāls “Priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā un tās izvērtēšana”, 35. punkts. Pieejams: <https://www.kp.gov.lv/lv/media/1072/download>

- organizē atkritumu dalītu vākšanu savā administratīvajā teritorijā;
- patstāvīgi vai sadarbībā ar izraudzīto atkritumu apsaimniekotāju vai atkritumu poligona apsaimniekotāju veicina iedzīvotāju aktīvu iesaisti atkritumu šķirošanā, rīkojot izglītošanas pasākumus un atkritumu šķirošanu veicinošas kampaņas, kā arī atbalstot iedzīvotāju iniciatīvas.

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka pašvaldības autonomā funkcija atkritumu apsaimniekošanas organizēšanā ir nozīmīga būtisku sabiedrības interešu nodrošināšanā un aizsardzībā. Atkritumu apsaimniekošanas jomai ir ievērojama ietekme uz personas tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē, uz sabiedrības veselību un labklājību, kā arī uz vides ilgtspējīgu attīstību. Tādēļ pašvaldības autonomo funkciju atkritumu apsaimniekošanas organizēšanā ir nepieciešams pildīt pienācīgi un efektīvi.³²

Atbilstoši MK 13.12.2016. noteikumiem Nr.788 "Noteikumi par atkritumu savākšanas un šķirošanas vietām"³³ **SIA "ZAAO" veic atkritumu apsaimniekošanas darbības Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā**, apsaimniekojot atkritumu apglabāšanas poligonus "Daibe" un "Kaudzītes".

SIA "ZAAO" pamatdarbība sevī ietver **atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu nodrošināšanu un atkritumu apglabāšanas poligona darbību**, atbilst pašvaldības autonomajai funkcijai sadzīves atkritumu apsaimniekošanas organizēšanā un uzdevumiem, kas izriet no Atkritumu apsaimniekošanas likuma. Arī SIA "ZAAO" sniegtie papildpakalpojumi sabiedrības izglītošanā vides jautājumos ir saistīti ar Atkritumu apsaimniekošanas likuma 8. panta pirmās daļas 9. punktā paredzēto pašvaldību uzdevumu patstāvīgi vai sadarbībā ar izraudzīto atkritumu apsaimniekotāju veicināt iedzīvotāju aktīvu iesaisti atkritumu šķirošanā, rīkojot izglītojošus pasākumus. Atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu tirgū, kas skar sadzīves atkritumu savākšanas un pārvadāšanas pakalpojumus, **nav konstatējamas tirgus nepilnības**, privāto pakalpojumu sniedzēju skaits tirgū ir pietiekams.

Atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu tirgū, kas skar sadzīves atkritumu apglabāšanas poligonu darbību, **ir konstatējamas tirgus nepilnības**, kas izriet no pastāvošā normatīvā regulējuma, jo atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas valsts un reģionālajiem plāniem ir noteiktas konkrētas administratīvās teritorijas un sadzīves atkritumu apglabāšanas poligoni, kuros tiek veikta atkritumu apsaimniekošana un noglabāšana. Poligonu darbībā konkurence nepastāv un, ņemot vērā normatīvo regulējumu, ir izveidojies dabiskais monopols. Ņemot vērā, ka atkritumu sagatavošana un apglabāšana ir cieši saistīti procesi, no iepriekš minētā var secināt, ka **atkritumu apglabāšana un atkritumu poligonu apsaimniekošana atbilst arī VPIL 88. panta pirmās daļas 2. punktā** paredzētajam nosacījumam.

Ievērojot minēto, konstatējams, ka, pirmkārt, SIA "ZAAO" darbība, apsaimniekojot atkritumu apglabāšanas poligonus AEC "Daibe" un "Kaudzītes" un nodrošinot atkritumu apglabāšanu, atbilst VPIL 88. panta pirmās daļas 2. un 3. punktā paredzētajam nosacījumam. Atkritumu apglabāšanas pakalpojumi ir stratēģiski svarīgi pašvaldības teritorijas attīstībai un vides drošībai. Savukārt poligona apsaimniekošanas rezultātā tiek pārvaldīts īpašums, kas ir stratēģiski svarīgs pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai un vides drošībai. Atbilstoši Ministru kabineta 2023. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 3301 "Noteikumi par atkritumu apsaimniekošanas reģioniem" 2. punktam Latvijas teritorija ir sadalīta 5 atkritumu apsaimniekošanas reģionos.

Otrkārt, SIA "ZAAO" darbība – sadzīves atkritumu un mājāsaimniecībā radīto būvniecība atkritumu savākšana, šķirošana, sajaukšana, uzglabāšana, pārkraušana un pārvadāšana – atbilst VPIL 88. panta pirmās daļas 2. punktā paredzētajam nosacījumam, jo tiek nodrošināta sabiedrībai būtiskas pašvaldības autonomās funkcijas izpilde. No Atkritumu apsaimniekošanas likuma 2. pantā nostiprinātā likuma mērķa izriet, ka kvalitatīva un efektīva atkritumu apsaimniekošana ir vērsta uz vides, cilvēku dzīvības un veselības aizsardzību. Arī Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā 2021.-2028. gadam ir noteikts, ka atkritumu apsaimniekošanas nozare ir viena no svarīgākajām vides aizsardzības nozarēm valstī.

Tomēr jāņem vērā, ka atbilstoši Konkurences padomes secinājumiem, vērtējot citu pašvaldību līdzdalību kapitālsabiedrībās, kas nodrošina sadzīves atkritumu apsaimniekošanas, savākšanas, šķirošanas, uzglabāšanas, apstrādes, pārkraušanas un pārvadāšanas pakalpojumus, konkrētā pakalpojuma noteikšana par stratēģiski svarīgu ir atzīstama **tikai par vienu no priekšnoteikumiem**, lai publiskai personai būtu tiesisks pamats sniegt šādu pakalpojumu. VPIL 88. panta otrā daļa tiešā

³² Satversmes tiesas 2020. gada 3. decembra spriedumu lietā Nr. 2020-16-01 25. punkts.

³³ <https://likumi.lv/ta/id/257802-noteikumi-par-atkritumu-apsaimniekosanas-regioniem>

veidā paredz, ka publiskai personai ir nepieciešams ne tikai atzīt konkrētu pakalpojumu par stratēģiski svarīgu, bet arī **pienākums novērtēt pieejamās alternatīvas**, tostarp, vai konkrēto pakalpojumu vienlīdz efektīvi sniedz arī privātie tirgus dalībnieki un vai privātie tirgus dalībnieki ir **spējīgi efektīvi nodrošināt** konkrētā pakalpojuma pieejamību un tā sniegšanu.

Pašreiz neviens no MK 13.12.2016. noteikumos Nr.788 "Noteikumi par atkritumu savākšanas un šķirošanas vietām" noteikto atkritumu apsaimniekošanas reģionālo poligonu pārvaldītājiem nav privāts komersants, bet visi komersanti Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma³⁴ izpratnē ir **publiskas personas kapitālsabiedrības** vai **publiski privātas kapitālsabiedrības**, jo visas kapitāla daļas pieder vienai vai vairākām publiskām personām.

Elektroenerģijas realizēšanā obligātā iepirkuma ietvaros konkurence nepastāv, jo elektroenerģijas realizācijas tarifu nosaka saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem. Elektroenerģijas tirdzniecība uzlabo SIA "ZAAO" maksātspēju iedzīvotāju interesēs (ietekmē sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojuma tarifa apmēru), tādējādi darbība, kas saistīta ar elektroenerģijas tirdzniecību, ir pamatojama ar VPIL 88. panta pirmās daļas 1. punktu.

Saskaņā ar Likuma 1. panta pirmās daļas 18. punktu kapitālsabiedrības vispārējie stratēģiskie mērķi ir publiskas personas augstākās lēmējinstiūcijas noteikti kapitālsabiedrības mērķi, kurus publiska persona vēlas sasniegt ar līdzdalību kapitālsabiedrībā un kuri izriet no tiesību aktiem un politikas plānošanas dokumentiem.

Gulbenes novada attīstības programmā 2018.-2024. gadam³⁵ kā viens no stratēģiskajiem rīcības virzieniem izvirzīts – paaugstināt pašvaldības kapacitāti un attīstīt pakalpojumu kvalitāti un pieejamību, kas ietver arī šķirotu atkritumu likumu izbūvi un atkritumu tvertņu uzstādīšanu pilsētā un novadā. Novada ilgtspējīgās attīstības stratēģija atbalsta ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas sistēmas uzlabošanu un modernizāciju.

Gulbenes novada ilgtspējīgās attīstības stratēģija³⁶ nosaka, ka novadā jāveido ilgtspējīga un līdzsvarota telpiskā struktūra, radot pievilcīgus dzīves, darba un uzņēmējdarbības veicinošus apstākļus. Lai sasniegtu minēto prioritāti, attīstības stratēģijā cita starpā ir noteikts uzdevums novada ciemos, lai nodrošinātu ilgtspējīgu vides kvalitāti, sakārtot sadzīves atkritumu šķirošanas jautājumus.

Pašvaldību likuma 4. panta 1. punkts paredz, ka sadzīves atkritumu apsaimniekošanas organizēšana ir viena no pašvaldības autonomajām funkcijām. Atkritumu apsaimniekošanas likuma 2. pants paredz, ka likuma mērķis ir noteikt atkritumu apsaimniekošanas kārtību, lai aizsargātu vidi, cilvēku dzīvību un veselību, novēršot vai mazinot atkritumu rašanos, nodrošinot Latvijas teritorijā radīto atkritumu dalītu savākšanu, reģenerāciju un apglabājamo atkritumu apjoma samazināšanu, kā arī veicinot dabas resursu efektīvu izmantošanu, lai palielinātu Latvijas konkurētspēju un veicinātu pāreju uz aprītes ekonomiku. Atkritumu apsaimniekošanas likumā ir noteikti atkritumu apsaimniekotāju pienākumi.

SIA "ZAAO" **sniegtais sabiedrības informēšanas un izglītošanas pakalpojums** nodrošina Atkritumu apsaimniekošanas likuma³⁷ un Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā 2021.-2028. gadam³⁸ noteikto atkritumu apsaimniekotāja uzdevumu izpildi, SIA "ZAAO" ir pienākums veicināt sabiedrības izglītošanu ar atkritumu apsaimniekošanu saistītos jautājumos, tostarp organizējot izglītojošus pasākumus. Līdz ar to šī pakalpojuma sniegšanā tirgus klasiska izpratnē nepastāv, un šī pakalpojuma sniegšana ir pamatojama ar VPIL 88. panta pirmās daļas 1. un 2. punktu.

Papildus jāņem vērā, ka SIA "ZAAO" ir publiski privāta kapitālsabiedrība, kurā kapitāla daļas pieder vairākām pašvaldībām.

Ievērojot minēto, Gulbenes novada pašvaldības līdzdalība SIA "ZAAO" ir nepieciešama pašvaldības autonomo funkciju izpildei, atbilst pašvaldības stratēģiskajiem mērķiem, VPIL 88. panta pirmās daļas nosacījumiem un Likuma 4. panta pirmajai daļai un šobrīd ir saglabājama.

³⁴ <https://likumi.lv/ta/id/269907-publiskas-personas-kapitāla-dalu-un-kapitālsabiedrību-parvaldības-likums>

³⁵ <https://www.gulbene.lv/lv/media/513/download?attachment>

³⁶ <https://www.gulbene.lv/lv/media/590/download?attachment>

³⁷ Atkritumu apsaimniekošanas likuma 8. panta pirmās daļas 9. punkts un 41. panta pirmās daļas 6. punkts

³⁸ [Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.-2028. gadam, 27.lpp](#)

5.2. Turpmākais kapitālsabiedrības statuss

Lai gan atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma sniedzēju tirgū darbojas pietiekami plašs privāto tirgus dalībnieku skaits un nepastāv ekonomiski šķēršļi arī citiem komersantiem piedāvāt un nodrošināt šādu pakalpojumu sniegšanu Gulbenes novada teritorijā, jāatzīmē, ka SIA "ZAAO" sniegtie pakalpojumi un to klāsts nākotnē būs stratēģiski svarīgi novada iedzīvotājiem, kā arī jāņem vērā, ka tie ir virzīti uz turpmāku atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu attīstību gan reģionā kopumā, gan novadā.

Nevalstiskās organizācijas - LASUA viedoklis – *"Lai gan tikai Pašvaldība var izvērtēt tās dalības ZAAO ieguvumus, iespējams, Pašvaldībai noteiktos pienākumus atkritumu apsaimniekošanas jomā un iesaisti reģionālā atkritumu apsaimniekošanas centra darbībā efektīvāk ir realizēt, īstenojot dalībniekiem paredzētās pilnvaras. Ja Pašvaldība ir izvērtējusi līdzdalības ZAAO pamatotību un nepieciešamību, kā arī līdzdalības saglabāšana atbilst normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, pēc LASUA ieskata, Pašvaldības līdzdalības saglabāšana ZAAO ir vērtējama kā pamatota. Vienlaikus LASUA ņem vērā to, ka atkritumu savākšanas pakalpojumu Pašvaldībā nodrošina operators, kas izvēlēts iepirkuma procedūras ietvaros. LASUA norāda, ka atzinīgi vērtējama privāto tirgus dalībnieku iesaistīšana atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma sniegšanā un nebūtu pamata šo praksi mainīt neesot objektīvam pamatojumam."*

Priekšlikums saglabāt Gulbenes novada pašvaldības tiešo līdzdalību SIA "ZAAO", reģistrācijas Nr. 44103015509, juridiskā adrese Rīgas iela 32, Valmiera, Valmieras novads, LV- 4201.

Vienlaikus būtu jāņem vērā arī tas, ka atkritumu savākšanas pakalpojumu tirgū nav vērojama tirgus nepilnība. Sadzīves un mājsaimniecībā radīto būvniecības atkritumu savākšanas, šķirošanas, uzglabāšanas, pārkraušanas un pārvadāšanas pakalpojumus var sniegt arī privātie tirgus dalībnieki, kā tas jau notiek izvērtējuma veikšanas brīdī Gulbenes novadā. Apstāklis, ka SIA "ZAAO" sniedz pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai stratēģiski svarīgus pakalpojumus, neizslēdz iespēju, ka stratēģiski svarīgos atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus var sniegt arī privāts tirgus dalībnieks.³⁹

Līdzdalības izbeigšana SIA "ZAAO" pati par sevi nemainītu atkritumu apsaimniekotāja sniegtos pakalpojumus līdz šim, vienlaikus līdzdalība SIA "ZAAO" ļauj Gulbenes novada pašvaldībai bez papildu finanšu līdzekļu ieguldīšanas kontrolēt pašvaldības autonomās funkcijas izpildi un nodrošināt iedzīvotāju un vides interesēm pēc iespējas augstākas kvalitātes atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus, ja tos nākotnē nodrošinās SIA "ZAAO". Tādēļ Gulbenes novada pašvaldības līdzdalība SIA "ZAAO" šobrīd būtu saglabājama.

³⁹ Konkurences padomes informatīvais materiāls "Priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā un tās izvērtēšanai" 22. punkts. Pieejams: https://lemumi.kp.gov.lv/files/documents/Informat%C4%ABvais%20materi%C4%81s_Priek%C5%A1noteikumi%20PP%20%C4%ABdzdal%C4%ABbai%20kapit%C4%81sabiedr%C4%ABb%C4%81%20un%20t%C4%81s%20izv%C4%93rt%C4%93%C5%A1ana.pdf